MAAILMANLUOKAN PIKKUKAUPUNKI

HAMINAN KAUPUNGIN, VIROLAHDEN JA MIEHIKKÄLÄN KUNNAN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2025 - 2028 PÄIVITETTY VUODELLE 2027

SISÄLLYSLUETTELO

1 YLEINEN OSA **5**
1.1 Johdanto 5
1.2 Toimialue 5
1.3 Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen 6
1.4 Tarkastuksen sisällön määrittely 7
1.5 Valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet 8
1.6 Tarkastuksiin käytettävä aika 8
1.7 Koulutus 8
1.8 Viestintä 9
1.9 Tietojärjestelmät 10
1.10 Valvonnan ja palveluiden maksullisuus 10
1.11 Laboratoriot joihin valvonta tukeutuu 11
1.12 Häiriötilanteisiin varautuminen 12
1.13 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi 12
2 TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA **14**
2.1 Terveydensuojelun tarkoitus ja tehtävä 14
2.2 Valvonnan kohteet 14
2.3 Tarkastuksen määrittely ja sisältö 16
2.4 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys 16
2.5 Valvontaan käytettävä aika 17
2.6 Valvonnan maksullisuus 18
2.7 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen 18
2.8 Terveydensuojelun painopistealueet 19
2.9 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi 20
3 ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA **31**
3.1 Elintarvikevalvonta 31
3.2 Kunnan elintarvikeviranomaisen tehtävät 31
3.3 Valvonnan suunnittelu 31
3.4 Valvonnan järjestelyt 32
3.4.1 Hyväksymis- ja rekisteröimismenettely 32
3.4.2 Viennin valvonta 33
3.5 Valvontakohteet 33
3.6 Valvontamenettelyt 33
3.6.1 Tarkastuksen sisältö ja oiva-järjestelmä 34
3.6.2 Omavalvonnan valvonta 34
3.6.3 Näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma 35
3.7 Elintarvikevalvonnan painopisteet ja valvontaprojektit 35

3.8 Valvontakohteiden tarkastustiheys, riskiluokitus ja tarkastukseen käytettävä aika 36
3.9 Valvonnasta perittävät maksut 37
3.10 Varautuminen elintarvikkeista aiheutuviin terveysvaaratilanteisiin 38
3.10.1 Varautuminen ruokamyrkytysepidemioiden selvittämiseen 38
3.10.2 Varautuminen muihin elintarvikkeista aiheutuviin vaaratilanteisiin 38
3.11 Koulutus 38
3.12 Valvontaan käytettävä aika 38
3.13 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi 39
4 TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA 45
4.1 Johdanto 46
4.2 Kunnan tupakkalain mukaiset tehtävät 46
4.3 Tarkastusten sisällön määrittely 47
4.3.1 Tupakkalain mukaisen vähittäismyynnin tarkastus 48
4.3.2 Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta 50
4.4 Valvontakohteiden tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika 50
4.5 Valvonnan painopisteet 51
Tupakkalain mukaisen valvontaohjelman painopisteet 2025-2028 52
4.6 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen 53
4.7 Maksut 53
4.8 Suunnitelman toteutumisen arviointi ja seuranta 53
5 ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA 56
5.1 Johdanto 56
5.2 Voimavarat 56
5.2.1 Henkilöresurssit, vastuualueet ja työnjako 56
5.3 Hankkeet ja valvonnan painopisteet 57
5.4 Eläinten terveyden valvonta 57
5.4.1. Eläintautivalmius 58
5.4.2. Eläintautiepäilyt ja -tapaukset 58
5.4.3 Eläintautien ilmoittaminen 58
5.4.4. Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta 59
5.4.5 Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta 60
5.4.6 Muu eläintautivalvonta 60
5.5 Eläimistä saatavat sivutuotteet 61
5.5.1 Sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa eli haaskakäyttö 61
5.5.2 Sivutuotteiden hautaaminen 61
5.6 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti 62
5.7 Sisämarkkinakauppa, vienti- ja tuontivalvonta 62
5.7.1 Sisämarkkinakauppa 62
5.7.2 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin 63
5.7.3 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus 63
5.8 Eläinten hyvinvoinnin valvonta 63
5.8.1 Eläinsuojeluvalvonta 63

5.8.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan tarkastukset 64
5.8.3 Eläinkuljetusten valvonta 64
5.8.4 Teurastamot ja pienteurastamot 65
5.9 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen 65
5.9.1 Järjestämisvastuuseen kuuluvat palvelut 65
5.9.2 Täydentävät palvelut 66
5.9.3 Peruseläinlääkäripalvelu 67
5.9.4 Tuotantoeläinten terveydenhuolto 67
5.9.5 Kiireellinen eläinlääkärinapu 67
5.9.6 Saatavuus 68
5.9.7 Laatu 68
5.9.8 Toimitilat ja välineet 69
5.9.9 Ostopalvelut 70
5.9.10 Laboratoriopalvelut 70
5.10 Suunnitelmien arviointi ja toteutumisen valvonta 70
5.11 Toiminnan kehittäminen 71

1 YLEINEN OSA

1.1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää/minimoida epidemioita ja vähentää huomattavasti terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja työstä. Ympäristöterveydenhuollolla voidaan ehkäistä myös epidemioiden lisäksi monia kroonisia sairauksia, jos ongelmiin puututaan ajoissa (esim. sisäilmaongelmat).

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön (elintarvikelaki 297/2021, eläinlääkintähuoltolaki 285/2023, terveydensuojelulaki 763/1994 ja tupakkalaki 549/2016) tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva suunnitelma siten, että valvonta on laadukasta ja terveyshaittoja ehkäisevää. Suunnitelmaa laadittaessa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2025-2028, toimialakohtaisine osuuksineen (terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2025-2028, tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2025-2028 sekä elintarvikevalvonnan osalta Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2025-2028) ja myös niiden päivitykset. Ohjelmakaudelle 2025-2028 valtakunnalliseksi valvonnan teemaksi on valittu vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Teemaa on tarkoitus toteuttaa esimerkiksi kartuttamalla osaamista, panostamalla tietoperusteisuuteen valvonnassa sekä varautumalla.

1.2 Toimialue

Haminan lupavaliokunta toimii ympäristöterveydenhuollon vastaavana viranomaisena Haminan kaupungin, Miehikkälän ja Virolahden kunnan alueella. Hamina toimii isäntäkuntana ja vastaa yhteistoimintasopimuksen mukaisesti ympäristöterveydenhuollon palveluiden järjestämisestä Virolahden ja Miehikkälän kunnissa. Eläinlääkintähuollon palvelut tuotetaan yhteistoimintalueen lisäksi myös Kotkan ja Pyhtään alueelle.

Taulukko 1. Valvontayksikön toimialueen asukasluvut (lähde: tilastokeskus).

Kunta	Asukasluku
Hamina	19 113
Virolahti	2 571
Miehikkälä	1 664
Yhteensä	23 348

1.3 Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen

Ympäristöterveydenhuollon käytettävissä on 14,4 henkilötyövuotta. Taulukossa 2 on esitetty virat, virkojen määrät sekä virkojen sisältämät tehtäväalueet. Eläinlääkintähuollon resurssista n. 3,1 htv on varattu Kotka-Pyhtää alueen tehtäviin. Hygieenikkoeläinlääkäripalvelut ostetaan Kouvolasta. Yksikön käyttöön on varattu 0,2 htv hygieenikon työpanoksesta.

Taulukko 2. Käytettävissä olevan/suunnitellun henkilöstön resurssi ja tehtäväalueet.

Virkanimike	**Tehtäväalueet**	**Virkojen määrä**	**Käytettävissä olevat henkilötyövuodet**
Ympäristöpäällikkö	hallinto, esittelijä	1	0,2
Vastaava kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintä eläintautivalvonta eläinsuojelu	1	1
Kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintä eläintautivalvonta eläinsuojelu	6	5,1
Valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu eläintautivalvonta	2	2
Klinikkaeläinhoitaja	eläinlääkintä	1	1
Terveysinsinööri	elintarvikevalvonta terveydensuojeluvalvonta tupakkavalvonta	1	1
Terveystarkastaja	elintarvikevalvonta terveydensuojeluvalvonta tupakkavalvonta	3	3
Hygieenikkoeläinlääkäri	elintarvikevalvonta	1	0,2
vs. terveystarkastaja	elintarvikevalvonta terveydensuojeluvalvonta tupakkavalvonta	1	0,5
palkka-asiantuntijat, hallinnonasiantuntijat, taloussihteerit, laitosmiehet	hallinto, laskutus, näytteenotto	useita eri henkilöitä	0,4
Yhteensä			**14,4 htv**

Taulukossa 3 on esitetty voimavarojen jakautuminen eri valvontasektoreille. Toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on arvioitu tarkemmin suunnitelman mukaiseen

ja muuhun valvontatyöhön kuluvaa aikaa. Tällaista muuta valvontaa, mikä ei vaadi säännöllisyyttä, ovat erilaiset suunnitelmaan sisältymättömät valvontatapaukset, asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja mittaukset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet, ilmoitusten ja hakemusten käsittely, lausuntojen valmistelu muille viranomaisille, epidemiaselvitykset sekä viranomais- ja muu yhteistyö. Myös toimiminen ympäristöterveydenhuollon asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä toiminnan kehittäminen, suunnittelu ja erilaiset raportointitehtävät vaativat voimavaroja. Lisäksi eri lainsäädännöissä määriteltyihin erityistilanteisiin varautumiseen tulee varata riittävästi aikaa. Muuhun valvontaan käytettävässä ajassa on myös huomioitu matkoihin kuluva aika.

Taulukko 3. Voimavarojen jakautuminen valvottaville toimialoille

	Valvontaan käytettävä kokonaisaika, htv
Elintarvikevalvonta	2
Terveydensuojelun valvonta	2
Tupakkavalvonta	0,3
Avustava henkilökunta	1,4
Hallinnollinen ja muu valvontaa tukeva työ	1
Eläinlääkäripalvelut	5,6
Eläinsuojeluvalvonta	2
Eläintautivalvonta	0,1
Yhteensä	**14,4**

Käytettävissä olevien henkilöresurssien arvioidaan riittävän suunnitelman mukaiseen valvontaan sekä suunnitelmaan sisältymättömiin tehtäviin.

1.4 Tarkastuksen sisällön määrittely

Tarkastustoiminta on oleellinen osa selvitettäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimuksen mukaisuutta. Tarkastukseen valmistautumisen yhteydessä valitaan tarkastettavat asiakokonaisuudet riskiperusteisesti. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin kuten omavalvontaan, verkkokauppaan, olosuhteisiin, asiakirjoihin tai tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi käsittää koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Pelkkä näytteenottokäynti ei ole tarkastus. Tarkastuksen aikana voi tulla esille myös muita kuin ennakkoon tarkastettavaksi suunniteltuja asioita, jotka huomioidaan tarkastuksessa.

Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään. Joihinkin kohteisiin on tarkoituksenmukaista tehdä tarkastus samanaikaisesti

useamman lain perusteella. Tarkastuksista tehdään tarkastuspöytäkirja, joka toimitetaan tiedoksi asianosaisille. Tarkastuspöytäkirja voidaan tarvittaessa lähettää myös tiedoksi muille viranomaiselle. Tarkastuskertomukset tehdään pääsääntöisesti Vati-tarkastajaohjelmaa käyttäen ja lähetetään sähköisesti tarkastuskohteelle.

Toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on tarkennettu tarkastuksen sisältöä.

1.5 Valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet

Ympäristöterveydenhuollon valvonta on suunnitelmallista ja säännöllistä, ja se perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Valvontaa suunnataan niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Riskien suuruuteen vaikuttavat mm. toiminnan luonne ja laajuus, altistuvien määrä, vaaran vakavuus ja todennäköisyys sekä aikaisemmat valvontatulokset.

Yksittäisen valvontakohteen tarkastustiheyden määrittelyssä on otettu huomioon toimialakohtaisissa valtakunnallisissa valvontaohjelmissa valvontakohdetyypille määritetty riskiluokka sekä mm. toiminnanharjoittajan omavalvonnan tai muun omaehtoisen valvonnan taso, toiminnan laajuus, henkilökunnan asiantuntemus, aikaisempi valvontahistoria sekä tilat, olosuhteet ja varustuksen kunto. Valvontakohdetta voi koskea useampi ympäristöterveydenhuollon toimialakohtainen valvontasuunnitelma.

Valvontakohteiden tarkemmat tarkastustiheydet on määritelty toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa. Tarkastustiheyksiä määritettäessä on huomioitu valtakunnallisten toimialakohtaisten valvontasuunnitelmien ohjeelliset tarkastustiheydet.

1.6 Tarkastuksiin käytettävä aika

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä otetaan huomioon tarkastuksen valvontakohdetyyppi, kohteenvalvontahistoria, tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Yhteen tarkastukseen varataan aikaa vähintään kaksi tuntia. Vaativammat kohteet vaativat jopa useita henkilötyöpäiviä.

Matkoihin käytettävää aikaa ei huomioida kohdekohtaisessa tarkastussuunnitelmassa, mutta se otetaan huomioon arvioitaessa kokonaisresurssi tarvetta.

Tarkastusaikaa kirjattaessa tietojärjestelmiin ja myös laskutuksessa, tarkastukseen käytettyyn aikaan sisällytetään tarkastukseen valmistautuminen (esim. perehtyminen asiakirjoihin), tarkastuksen suorittaminen sekä tarkastuspöytäkirjan ja muiden tarvittavien asiakirjojen laatiminen, mikä sisältää myös tietojen tallentamiseen käytettävän ajan tietojärjestelmään.

1.7 Koulutus

Valvontakauden 2025-2028 teema korostaa osaamista. Ympäristöterveydenhuollon toimintaympäristö on poikkeuksellisen laaja, monialainen ja alati muuttuva. Haasteellisessa toimintaympäristössä monipuolisen osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen on keskeisessä roolissa tehtävien toteuttamiseksi laadukkaasti ja tehokkaasti. Pelkästään niin kutsuttujen ydintehtävien, eli lakisääteisten tehtävien, hoitaminen edellyttää monenlaista osaamista sekä sen jatkuvaa ylläpitoa ja kehittämistä.

Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa suositellaan keskimääräiseksi koulutusmääräksi kahdeksaa päivää viranhaltijaa kohden. Osaamisen ylläpitämistä varsinaisten koulutuspäivien lisäksi on myös muun muassa työnohjauspäiviin osallistuminen, valvontaverkostoihin osallistuminen sekä erilaisiin keskusvirastojen ohjeisiin perehtyminen. Talousarvioon on varattu määräraha valvonnankannalta tärkeisiin koulutustilaisuuksiin ja koulutuspäiviin.

Koulutustilaisuuksia järjestävät mm. Ruokavirasto, Lupa- ja valvontavirasto, STM ja MMM. Valvontayksikön käytössä on taulukko, johon merkitään koulutuksiin osallistumiset. Taulukkoon merkitään koulutuksen nimi, ajankohta, koulutuksen kesto, osallistuja sekä lainsäädäntö, johon liittyviä asioita koulutuksessa käsiteltiin. Aiempina vuosina koulutuspäiviä on kertynyt keskimäärin kahdeksan päivää tai enemmän viranhaltijaa kohden. Koulutusmateriaalit tallennetaan yhteiselle verkko-asemalle, josta kaikki tarkastajat voivat tutustua niihin. Tulevia koulutuksia sekä koulutuksissa esille nousseita asioita käydään läpi viikkopalavereissa.

Eläinlääkäreiden koulutussuunnitelma tehdään vuosittain eläinlääkäreiden valtakunnallisen koulutuskalenterin pohjalta. Kaikille eläinlääkäreille varataan mahdollisuus osallistua vuosittain kunnan kustantamana eläinlääkäri- ja kunnaneläinlääkäripäiville. Terveydenhuoltoa tekevät eläinlääkärit osallistuvat Nasevaa ja Sikavaa koskeviin koulutuksiin. Koulutusohjelma laaditaan eläinlääkäreiden kiinnostuksen mukaan.

1.8 Viestintä

Viestintä on tärkeässä asemassa valvonnan näkyvyyden lisäämisessä. Viestinnän osa-alueita ovat esimerkiksi sisäinen viestintä, asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen. Kohderyhmiä ovat mm. kuntalaiset, elinkeinonharjoittajat, toiset viranomaiset ja muut asiakkaat.

Ulkoinen viestintä tapahtuu eri medioiden kautta. Haminan kaupungin internet-sivuilla on osa-alue ympäristöterveydenhuollosta. Miehikkälän ja Virolahden kuntien sivuilta on linkit Haminan kaupungin sivuille. Ohjaus ja neuvonta toimijoille tapahtuu pääasiassa tarkastuskäyntien yhteydessä. Koulutusta järjestetään pyydettäessä esim. luentojen muodossa. Tarvittaessa toimijoille laaditaan kirjeitä tai muuta materiaa kuten videoita esimerkiksi lainsäädännön uudistuksista tai muista muutoksista. Myös sosiaalista mediaa käytetään hyväksi viestinnässä.

Elintarvikkeiden tai talousveden aiheuttamista vaaratilanteista ja toimenpiteistä niiden torjumiseksi on varauduttu tiedottamaan tiedotusvälineiden kautta kuntalaisille sekä tarvittaessa myös kohdennetusti erityiskohteita. Eläintautitapauksissa tiedotusvastuu on Ruokavirastolla, jolle valvontaa tekevä eläinlääkäri antaa tapausta koskevia tietoja.

Tiedotteet tutkimusprojekteista toimitetaan lupavaliokunnalle ja tiedotusvälineille. Muista valvontaa koskevista asioista tullaan tiedottamaan tarpeen mukaan. Muut normaaliajan erityistilanteita ja poikkeusoloja koskevat tiedotusohjeet ovat valmiussuunnitelmassa.

Sisäistä viestintää tehdään yksikössä sähköpostitse, chat-keskustelu ryhmissä sekä viikkopalavereissa.

1.9 Tietojärjestelmät

Valvontakaudella 2025-2028 painotetaan tietoperusteisuutta. Tietoperusteisuuden lähtökohtana on valvontatietokannan (Vatin) ajantasaisuus ja sieltä saatavan valvontatiedon käyttäminen toiminnan kehittämisessä. Valvontaohjelman tavoitteina korostetaan valvontaa harjoittavien viranomaisten tehtävää huolehtia valvonnan tietopohjan luotettavuudesta ja valvonnan tietojärjestelmiin kuten Vatiin (ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tietojärjestelmä) kirjatun valvontatiedon oikeellisuudesta.

Valvontatietokantaan eli Vatiin kirjataan kaikki valvontakohteita koskevat tiedot ja niihin kohdentuvat toimenpiteet, sisältäen tarkastukset, havainnot ja näytteenotot. Tietokannassa määritetään myös jokaisen suunnitelmallisesti valvottavan kohteen tarkastustiheys, riskinarviointiin perustuen. Uudet kohteet lisätään Vatiin pääsääntöisesti vireille tulon myötä. Vireille tulon muoto voi vaihdella, ollen esimerkiksi toimijan hakemus tai ilmoitus tai toisen viranomaisen tekemä asian käsittelyn siirto. Vatin päivittäminen on luonteeltaan jatkuvaa. Toimiva tietojärjestelmä on valvontaviranomaisten tärkeä työkalu ja siihen liittyvä työ ja ylläpito vaatii voimavaroja.

Muita ympärsitöterveydenhuollon käytössä olevia tietojärjestelmiä ovat muun muassa Turre (Tupakkarekisteri), Valmu (asiakirjojen hallintaohjelma) sekä Tweb (asiakirjojen hallintaohjelma).

Eläinlääkintähuollon potilas- ja asiakasrekisterinä käytetään Terakuun KliniQ-potilasohjelmaa, johon kirjataan asiakaskäynnit, hoidot ja lääkitykset. Kaikki Haminan, Pyhtään ja Virolahden vastaanotoilla työskentelevät kaupungineläinlääkärit käyttävät samaa potilasohjelmaa. Terveydenhuollon seurantajärjestelmä Naseva on nautojen terveydenhuoltotyön tukena aktiivisisesti.

Kaikilla virkasuhteessa olevilla eläinlääkäreillä on pääsy eläinsuojelu-verkkoasemalle. Asemalle tallennetaan mm. valvontakäyntien asiakirjat ja listaukset käynneistä.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tukena käytetään seuraavia tietojärjestelmiä: Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri EPR, nautarekisteri, eläinrekisteri vuohista, lampaista ja sioista, koirarekisteri, vesiviljelyrekisteri, eläintenpitokieltorekisteri, väestötietojärjestelmä, vientijärjestelmä Traces (Trade Control and Expert System) sekä Ruokaviraston Ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden asiakirjojen toimitus eli Formula-järjestelmä.

1.10 Valvonnan ja palveluiden maksullisuus

Kuntien ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Valvontamaksuilla on merkitystä ympäristöterveydenhuollon resurssien turvaamisessa, vaikka perityt maksut eivät kata kaikkia valvonnasta aiheutuvia kustannuksia.

Ympäristöterveydenhuollon lakien (pois lukien tupakkalaki) yhteisenä lähtökohtana on, että valvontasuunnitelmien mukaisista tarkastuksista peritään taksan mukainen maksu. Myös kohteen hyväksymishakemuksen käsittely, ilmoituksen käsittelyn ja niihin liittyvät tarkastukset sekä uusintatarkastukset ovat maksullisia. Suoriteperusteisten maksujen periaatteena on, että valvonnasta perittävät maksut eivät ylitä todellisia kustannuksia. Valvonnasta peritään asiakkailta maksu voimassa olevan ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukaisesti.

Vuoden 2022 alusta lähtien elintarvike- ja terveydensuojelulakien perusteella ilmoitusvelvollisilta toiminnanharjoittajilta on peritty vuosittainen veroluonteinen valvonnan perusmaksu. Maksu on suuruudeltaan 150 euroa. Perusmaksulla katetaan sellaisen suunnitelmallisen valvonnan kuluja, jolle ei voida määrittää suoriteperusteista maksua tai johon suoriteperusteinen maksu ei muuten sovellu. Maksulla parannetaan valvonnan kustannusvastaavuutta ja mahdollistetaan valvontakeinojen monipuolinen hyödyntäminen. Jotkin ilmoitusvelvolliset toiminnot ovat maksusta vapautettuja.

Tupakkalain perusteella toimijoilta peritään veroluonteinen valvontamaksu, joka voi ylittää valvonnan todelliset kustannukset tupakkalaissa säädetyin edellytyksin. Perusteita on avattu tarkemmin valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa.

Haminan kaupunki perii eläinlääkintähuollon järjestämisen kustannusten kattamiseksi klinikkamaksun vastaanottokäynneistä sekä täydentävien palvelujen osalta maksun palveluun kuluvan ajan perusteella lupavaliokunnan vahvistaman taksan mukaisesti. Lisäksi virka-ajan ulkopuolinen puhelinpalvelun on maksullinen. Eläinlääkärit perivät lisäksi eläinten omistajilta kunnalliseen eläinlääkäritaksaan perustuvan hinnaston mukaiset käynti- ja toimenpidemaksut sekä korvauksen käytetyistä ja luovutetuista lääkkeistä ja tarvikkeista sekä mahdolliset matkakulut. Alueella ei ole käytössä subventioita eli kunnat eivät osallistu peruseläinlääkäripalveluista ja kiireellisestä eläinlääkäriavusta kotieläimen omistajalle aiheutuneisiin kustannuksiin.

Osa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta on eläimen omistajalle maksullista: Ruokavirasto laskuttaa nämä eläimen omistajalta tai haltijalta.

Valvontaeläinlääkärin kuluista laskutetaan aluehallintovirastoa MMM:n ja Ruokaviraston antaman ohjeistuksen mukaisesti. Keskusvirastoja voidaan laskuttaa sellaisista tehtävistä, joita keskusvirastot pyytävät tarvittaessa tekemään.

Talousarviossa on varauduttu erityistilanteisiin liittyvään näytteenottoon ja laboratoriokustannuksiin, joita ovat esimerkiksi ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvittäminen.

Tarkemmin maksujen määräytymisestä on toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa sekä maksutaksassa. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin yhteydessä arvioidaan myös valvonnasta saatujen tulojen määrä ja niiden kohdentuminen.

1.11 Laboratoriot joihin valvonta tukeutuu

Elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki edellyttävät, että valvontasuunnitelmassa on esitettävä hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu. Viranomaisvalvontaa varten otetut näytteet tulee tutkituttaa Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa, jolla on akkreditoidut tutkimusmenetelmät.

Ympäristöterveydenhuolto käyttää seuraavia Ruokaviraston hyväksymiä laboratorioita:

Elintarvikkeet, yksityiset talousvedet, verkostovedet, uimavedet
Kymen ympäristölaboratorio Oy
Patosillantie 2, 45700 Kuusankoski

Asumisterveyteen liittyvät näytteet (mm. pölyt, kuidut, mikrobitutkimukset)

Työterveyslaitos/Kuopio
Neulaniementie 4, 70210 Kuopio / Työympäristölaboratoriot, 00032 TYÖTERVEYSLAITOS p. 030 474 2262 (mikrobit)
Työterveyslaitos/Helsinki
Topeliuksenkatu 41 b, 00250 Helsinki / PL 40 00032 TYÖTERVEYSLAITOS (Helsinki) p. 030 474 2964 (kemia, asbesti ja pölyt)

Tarvittaessa käytetään muita laboratorioita, jotka ovat hyväksyttyjä tekemään viranomaisvalvonnan laboratoriotutkimuksia.

Kymen ympäristölaboratorio Oy:llä, Haminan kaupungilla, Miehikkälän ja Virolahden kunnalla on sopimus laboratoriopalveluiden saatavuudesta myös virka-ajan ulkopuolella iltaisin ja viikonloppuisin erityistilanteiden kuten talousvesi- tai ruokamyrkytysepidemian varalta. Laboratorion kanssa on myös sovittu ennakkotiedon välittämisestä puhelimitse ja sähköpostilla jo ennen tulosten lopullista varmistumista esim. vesi- tai elintarvikenäytteiden laatuvaatimusten ylittyessä.

Näytteenottosuunnitelmat ovat toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

1.12 Häiriötilanteisiin varautuminen

Häiriötilanteisiin on varauduttu valmiussuunnitelmassa. Valmiussuunnitelman ajantasaisuus tullaan tarkastamaan ohjelmakaudella ja mahdollisia häiriötilanteiden opeja hyödynnetään suunnittelussa. Mahdolliset terveysvaaratilanteet ja niiden takia tehdyt selvitykset ja toimenpiteet kirjataan Vatiin sekä tarvittaessa rymy-järjestelmään.

Epidemiatilanteita varten kaupungissa toimii selvitystyöryhmä, johon kuuluu Kymenlaakson hyvinvointialueen tartuntatautilääkäri ja tartuntatautihoitaja, terveysinsinööri, kaksi terveystarkastajaa, kaupungineläinlääkäri, vesihuoltopäällikkö ja kunnallistekniikan päällikkö sekä puolustusvoimien hygieenikkoeläinlääkäri. Työryhmä kokoontuu epidemiatilanteissa tarvittavissa määrin. Varsinaisesta selvitystyöstä on laadittu toimintaohje, josta käy tarkemmin ilmi tarvittavat toimenpiteet epidemiatilanteessa, vastuualueet sekä yhteystiedot.

Häiriötilanteissa toimimista harjoitellaan etukäteen tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Harjoituksissa testataan valmiussuunnitelman ja organisaation toimivuutta poikkeusoloissa. Mahdolliset terveysvaaratilanteet ja niiden takia tehdyt selvitykset ja toimenpiteet kirjataan Vatiin. Valvontayksikkö osallistuu mahdollisuuksien mukaan valmiusharjoituksiin.

1.13 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain laadittavalla yhteenvedolla. Arvioinnissa käydään läpi toimialoittain tarkastustavoitteiden toteutuminen, toteutuneet näytteenottomäärät, valvontaprojektien toteutuminen, epidemiat, henkilöstön osaamisen kehittäminen, toimijoille annetut koulutukset, voimavarat ja valvonnan kehittämistarpeet. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi viedään lupavaliokunnan hyväksyttäväksi ja se raportoidaan myös keskusviranomaisille.Taulukossa 4 on esitetty pääpiirteissään, mitä arviointi pitää sisällään.

Taulukko 4. Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnitellun toiminnan ja valvonnan tehokkuus ja kattavuus	– valtakunnallisten ja omien tavoitteiden toteutuminen – valvonnan tulokset ja seurattavien mittareiden tulokset – kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan ja valvontatarpeeseen)	– toteutuneiden tarkastusten lukumäärästä – näytteenoton toteutuminen – valvontahankkeiden ja -projektien toteuttaminen ja niihin osallistuminen – trendiseuranta esim. viiden vuoden aikajänteellä
Toiminnan laadullinen arviointi ja valvonnan vaikuttavuus	– ympäristöterveydenhuollon valvonnan tavoitteiden saavuttaminen - ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet - toimialakohtaiset tavoitteet - valvontayksikön omat tavoitteet – valvonnan vaikuttavuuden arviointi
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	– valvonnasta kertyvät maksutulot toimialoittain – valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen
Voimavarat	– voimavarojen määrä suhteessa lainsäädännön vaatimuksiin, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan – selvitys, paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin – valvonnan tehokkuuden toteutuminen
Toiminnan kehittämistarpeet	– toiminnan kehittämistarpeiden analysointi – toiminnan kehittämisen toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavalla toimintavuodella
Auditoinnit, AJO-käynnit ja muu saatu palaute	– eri palautteista saadut hyvät käytännöt sekä kehitettävät ja korjattavat asiat

2 TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA

2.1 Terveydensuojelun tarkoitus ja tehtävä

Terveydensuojelulain 763/1994 tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Kunnan tekemä terveydensuojeluvalvonta perustuu terveydensuojelulakiin (763/1994), terveydensuojeluasetukseen (1280/1994) ja asetukseen asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015). Talousvesien osalta valvonta perustuu asetuksiin talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (1352/2015 ja 401/2001). Uimavesiä puolestaan valvotaan uimahalleihin, kylpylöihin ja uimarantoihin liittyvien asetusten (315/2002, 354/2008 ja 177/2008) nojalla.

Terveydensuojelulain mukaisen valvonnan tavoitteena on suojella ihmisen terveyttä mm. huomioimalla terveydensuojelu yhteiskunnan eri toimintoja suunniteltaessa. Terveydensuojeluun kuuluu terveyshaittojen ennaltaehkäisy ja todettujen haittojen poistaminen tai vähentäminen. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilman laadun seurauksena. Terveydensuojelua koskeva toimintaympäristö on muutoksessa ja terveydensuojelulla tulisi olla valmiutta myös tarkastella uusia, esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja pandemioiden kautta mahdollisesti kehittyviä riskejä. Nähtävissä on mm. pitkittyneisiin hellejaksoihin liittyvien haitallisten terveysvaikutusten lisääntyminen erityisesti herkissä väestöryhmissä.

Ohjelmakauden 2025-2028 aikana on meneillään terveydensuojelulain kokonaisuudistus. Terveydensuojelulaki on kaikista ympäristöterveydenhuollon erityislaeista vanhin. Uudistuksen myötä terveydensuojelulaissa on tarkoituksena säätää kattavammin muun muassa viranomaisvalvonnasta ja hallintomenettelyistä sekä viranomaisten käyttämistä tietojärjestelmistä. Uudistuksessa myös täsmennetään laissa säädettyjä asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksia ja eri viranomaisten välisiä toimivaltuuksia. Lisäksi häiriötilanteita ja varautumista koskevia pykäliä tarkastellaan ja tarvittaessa selkeytetään. Uudistuksessa tarkastellaan laajemminkin säädösten toimivuutta ja ajantasaisuutta. Samalla kokonaisuudistuksen tavoitteena on muuttaa lakia siten, että se vastaisi ympäristöterveydenhuollon sektorin muuta lainsäädäntöä.

Terveydensuojelulain kokonaisuudistuksen vuoksi terveydensuojelun valtakunnallisessa valvontaohjelmassa vuosille 2025–2028 ei ole tehty laajakantoisia muutoksia linjauksiin tai valvontakäytäntöihin.

2.2 Valvonnan kohteet

Terveydensuojelulain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan kohteet kuuluvat joko luvanvaraisuuden tai ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Toimijan tulee tehdä hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista viranomaiselle terveydensuojelulain 13 tai 18 a §:n mukainen ilmoitus tai 18 §:n mukainen hakemus. Ilmoitukset käsittelystä toimijalle lähetetään todistus ilmoituksen vastaanottamisesta. Hakemuksista viranomainen tekee päätöksen. Ilmoituksen/hakemuksen käsittelyn jälkeen kohde tulee suunnitelmallisen ja säännöllisen valvonnan piiriin.

Terveydensuojelulain liitteessä on määritelty ilmoitusvelvollinen toiminta:

- majoitustoimintaan tarkoitettu tila
- yleisölle avoin kuntosali, liikuntatila, sauna, kylpylä, uimahalli, maauimala ja uimaranta
- päiväkoti ja lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämispaikka sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukiokoulutusta, korkeakoulutusta, taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävä oppilaitos tai sen opetuksen järjestämispaikka
- jatkuvaa hoitoa antava sosiaalihuollon toimintayksikkö
- solariumpalvelu, ihoa rikkova toiminta ja erityistä hygieniaa edellyttävä kauneushoitola
- sellainen muu kuin 1–5 kohdassa tarkoitettu huoneisto ja laitos sekä sellaiset toiminnot, joista voi aiheutua niiden käyttäjämäärä tai luonne huomioon ottaen terveyshaittaa
- terveydenhuollon toimintayksikkö, ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskinhallinnan valvonta
- 18 a §:n mukainen talousvettä toimittava laitos, jonka toimittaman veden määrä on vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin
- 18 a §:n mukainen talousvettä toimittava laitos, jonka toimittaman veden määrä on vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa ja alle 50 henkilön tarpeisiin
- 18 a §:n mukainen talousveden otto omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa
- 18 a §:n mukainen yhteisessä käytössä oleva vedenottamo tai vesisäiliö, kun vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa
- sairaala (ilmoitus on tehtävä 19 b §:ssä tarkoitettujen ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinnan valvontaa varten)
- terveyskeskus, jossa on vuodeosasto (ilmoitus on tehtävä 19 b §:ssä tarkoitettujen ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinnan valvontaa varten)

Terveydensuojelun suunnitelmalliseen valvontaan eivät kuulu kohteet, joissa oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveyshaittaa. Näitä kohteita voivat olla muun muassa:

- bingohallit, pelisalit ja -kasinot, tanssisalit ja –lavat
- kirkot, merimieskirkot sekä muut uskonnollisten yhdistysten tilat
- luentosalit ja auditoriot muualla kuin koulujen tai oppilaitosten yhteydessä
- teatterit, elokuvateatterit, ooppera- ja konserttisalit, sirkukset, baletti
- juhlahuoneistot sekä muut esityksiin ja tapahtumiin tarkoitetut sisätilat
- muut kokoontumis- ja juhlahuoneistot
- työtilat asuinrakennuksessa tai alueella, jossa on asuinhuoneistoja
- parturi- ja kampaamotoiminta
- eläinten pitoon tarkoitettu rakennus tai aitaus asemakaava-alueella tai muulla vastaavalla alueella

- hautausmaat, yksityiset hautapaikat ja eläinten hautausmaat

Ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolella olevien kohteiden valvontaa tehdään valitusten perusteella. Nämä yllättävät valvontatapaukset ovat kuitenkin ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaittaepäily.

2.3 Tarkastuksen määrittely ja sisältö

Säännöllinen valvonta on prosessi, johon tarkastus kuuluu yhtenä keskeisenä valvontatoimena. Tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, antaa terveydensuojeluviranomainen haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Asiakirjatarkastukset ovat myös osa valvonnan prosessia. Tarkastukset voivat olla paikan päällä tehtäviä tarkastuksia tai etätarkastuksia asiakirjojen perusteella.

Terveysvalvonnan tarkastukset tehdään pääosin ennalta sovittuun ajankohtaan, koska tarkastus edellyttää toiminnasta vastaavan henkilön paikalla oloa. Liitteessä 2 on kohdetyypeittäin tarkastusten sisältö pääpiirteittäin. Tarkastuksiin yhdistetään mahdollisuuksien mukaan muun lainsäädännön piiriin kuuluvia tarkastuksia, kuten esim. tupakkalain ja elintarvikelain mukaisia tarkastuksia. Talousvettä toimittavien laitosten (asetukset 1352/2015 ja 401/2001) osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet ja vedenottamot.

Tarkastuksesta laaditaan aina viipymättä tarkastuskertomus, johon merkitään valvonnan tarkoitus, käytetyt menetelmät, valvonnan tulokset sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimenpiteet, ohjeet ja määräykset. Suunnitelmallisten tarkastusten pöytäkirjat laaditaan VATI-lomakepohjille.

2.4 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvontasuunnitelman mukaiset kohteet tarkastetaan säännöllisesti ja siten, että oleellisimmat terveydensuojelun näkökohdat tulevat katetuiksi tarkastuksissa (liite 2).

Tarkastustiheyksien määrittelyssä on käytetty lähtökohtana valtakunnallisessa valvontaohjelmassa esitettyjä kohdetyyppi kohtaisia tarkastustiheyksiä. Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet on jaettu kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määräytyy valvontakohdetyypin yleinen tarkastustiheys. Valvontayksikön oman riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Riskinarviointi perustuu toiminnasta aiheutuviin terveysuhkiin ja/tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Säännöllisen valvonnan vähimmäistarkastustiheys on kuitenkin 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein. Vertailtaessa erilaisten toimintojen riskejä tarkastellaan seuraavassa esitettyjä seikkoja, joilla on vaikutusta riskien toteutumiseen, niiden hallintaan ja valvontaviranomaisten tekemän valvonnan tarkastustiheyteen.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Tuleeko asiaa tarkastella kiireisenä
- Altistavan olosuhteen, tekijän ja tekijöiden määrittely
- Mitä terveysvaikutuksia olosuhteella, tekijällä tai tekijöillä on
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (jatkuva tai tilapäinen oleskelu),
    - Esimerkiksi ajallinen altistusaika: ”1 tunti – 24 tuntia”, ”kerran kuukaudessa”, ” viisi kertaa päivässä”
- Käytettävissä olevat valvonnan tulokset
- Onko toiminta ilmoitus- tai hyväksymispäätöksen mukaista
- Tilojen kunto, kunnossapito, riittävyys ja soveltuvuus harjoitettavaan toimintaan
- Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus sekä resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin

Osassa talousvesikohteita ohjeellisia tarkastustiheyksiä on laskettu riskinarvioinnin perusteella. Perustelut tarkastustiheyksien laskulle on merkitty vatiin.

Lupa- ja valvontavirasto on julkaissut keväällä 2026 terveydensuojelulain mukaisten valvontakohteiden kohdekohtaisen riskinarviointi -ohjeen. Valvontaohjelma kaudella pyritään edistämään kohdekohtaista riskinarviointia ohjeen mukaisesti.

Haminan, Miehikkälän ja Virolahden suunnitelmallisen valvonnan kohteet sekä kohteiden tarkastustiheydet on esitetty toimintatyypeittäin liitteessä 1. Tarkastustiheydet on määritelty Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa olevan kolmiportaisen riskiluokan mukaan. Ohjeellisista tarkastustiheyksistä voidaan poiketa riskinarvioinnin perusteella laskemalla tai nostamalla tarkastustiheyttä.

2.5 Valvontaan käytettävä aika

Suunnitelman mukaiseen tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä otetaan huomioon tarkastus, valmistelu, sisältö sekä pöytäkirjan laatiminen. Lisäksi voimavarojen suunnittelussa on otettu huomioon matka-aika sekä laskutukseen kuluva aika.

Terveydensuojelun valvontaan arvioidaan käytettävän yhteensä 2 htv. Resurssista 1,2 htv käytetään terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten kohteiden valvontaan ja muuhun suunnittelemattomaan terveydensuojeluvalvontaan ja -ohjaukseen sekä talous- ja uimavesivesivalvontaan. Asumisterveysvalvontaan arvioidaan käytettäväksi 0,8 htv:tä. Terveydensuojelussa merkittävä osuus resursseista käytetään suunnitelman ulkopuoliseen valvontaan. Tällaista valvontaa on mm. asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet, todistukset kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta, ilmoitusten ja hakemusten käsittely, häiriötilanne suunnitelman ylläpitäminen, sidosryhmätyö, lausuntojen valmistelu muille viranomaisille. Myös toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä toiminnan kehittäminen ja erilaiset raportointitehtävät vaativat voimavaroja. Terveydensuojelulain 8 §:ssä määriteltyihin erityistilanteisiin varautumiseen on myös varattava riittävästi aikaa.

2.6 Valvonnan maksullisuus

Terveydensuojelulain mukaan kunnan valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta maksu käsittelemistään ilmoituksista ja luvista sekä kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä säännöllisen valvonnan tarkastuksesta ja näytteenotosta. Maksu peritään tarkastukseen tai näytteenottoon kuluneen ajan perusteella. Maksullista on myös terveydensuojelulain 13 §:n nojalla tehtyjen ilmoitusten ja 18 §:n nojalla tehdyn hakemuksen perusteella annettujen määräysten valvonta sekä 20 § nojalla tehdyn riskinarvioinnin hyväksyminen.

Suoriteperusteisten maksujen lisäksi toiminnanharjoittajilta peritään veroluonteinen vuotuinen valvonnan perusmaksu. Perusmaksulla katetaan sellaisen suunnitelmallisen valvonnan kuluja, jolle ei voida määrittää suoriteperusteista maksua tai johon suoriteperusteinen maksu ei muuten sovellu. Näitä ovat esimerkiksi toiminnanharjoittajalle tarjottava omavalvonnan tuki, koulutus ja terveyshaittojen ehkäisyyn tähtäävä asiantuntija-apu toiminnan suunnittelun yhteydessä. Lisäksi maksulla katetaan muun muassa talousveden, uimaveden ja allasveden valvontaan liittyvien valvontatutkimusohjelmien, seurantakalenterien ja näytteenottosuunnitelmien laatimista sekä esimerkiksi vesiepidemioiden selvittämiseen liittyvää työtä. Maksu on määrältään 150 euroa. Perusmaksun piirissä olevat kohteet on määritelty terveydensuojelulain liitteessä.

2.7 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät analyysit.

Talousveden laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (+muutos 683/2017)
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Uimavesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- Allasvedet
    - STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista
- Uimarantavedet
    - STM:n asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen valvonnasta.
    - STM:n asetusta (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- Talviuintipaikat
    - Valviran ohje Dnro 6599/11.02.02.02/2009

Muut näytteet terveysvalvonnassa

- Muu suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto voidaan kohdistaa tarpeen mukaan esimerkiksi valvontakohteen siivoustoiminnan omavalvonnan toimivuuden ja oman siivoustoiminnan tehokkuuden tarkistamiseen puhtausnäyttein

- Terveydensuojelun valvontakohteiden osalta joudutaan joskus selvittämään esimerkiksi sisäilman laatua erilaisilla näytteenotoilla ja mittauksilla
- Epidemia- ja häiriötilanteissa otetaan näytteitä tilanteen selvittämiseksi
- Muutamien uima-allasvesikohteiden osalta on sovittu omavalvontanäytteiden ottaminen niin että viranhaltija ottaa näytteet

Haminassa, Miehikkälässä ja Virolahdella osan suunnitelman mukaisista näytteistä ottaa vesilaitosten tai uimahallien / -altaiden työntekijät. Näytteenottajat ovat suorittaneet talous- tai allasvesihygienista osaamista osoittavan testin. Näytteenottajia on myös opastettu ja ohjeistettu näytteenottoon ja heille järjestetään ohjausta/koulutusta tarvittaessa. Yksittäisille uima-altaille että uimarannoille laaditaan kohdekohtainen näytteenottosuunnitelma, jonka mukaisesti näytteenotto toteutetaan. Myös talousvesikohteilla on erilliset näytteenottosuunnitelmat. Liitteessä 1 on esitetty suunniteltujen näytteiden määrät kohdetyypeittäin. Näytteet tutkitaan Kymen ympäristölaboratoriossa. Poikkeus- ja häiriötilanteisiin on erillinen sopimus Kymen ympäristölaboratorion kanssa.

2.8 Terveydensuojelun painopistealueet

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Tätä teemaa tukevat valtakunnallisen terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä valmius ja varautuminen terveydensuojelussa.

Taulukko 1. Terveydensuojelun painopistealueet ohjelmakaudella 2025-2028.

Terveydensuojelun painopisteet (2025-2028)
Talousvesivalvonnan uudet sisällöt - Alueellinen yhteistyö - Riskienhallintasuunnitelmat - Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta
Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa - Toiminnanharjoittajien omavalvonnan ja paikallisten tarpeiden sekä erityispiirteiden huomioon ottaminen riskinarviossa - Asumisterveysasioissa ajantasaiseen tietoon perustuva ohjaus ja valvonta, oman osaamisen kehittäminen ja ylläpito sekä yhteistyön ja ennakoinnin edistäminen
Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa - Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien päivittäminen ja yhteensovittaminen. - Yhteistyön vahvistaminen hyvinvointialueiden kanssa. - Osallistuminen häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen lähtökohtaisesti vuosittain.

Terveydensuojelussa vuodelle 2027 ei ole suunniteltu omia valvontahankkeita eikä projekteja.

Talousvesivalvonnan uudet sisällöt

Talousvesivalvonnassa valtakunnallisen valvontaohjelman alueellisen yhteistyöntavoitteena on saada perustettua aktiivisesti toimivia ja säännöllisesti kokoontuvia yhteistyöryhmiä. Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueella toimii ELY-keskusvetoinen vesihuollon alueellinen yhteistyöryhmä, jonka kokouksiin osallistutaan säännöllisesti.

Riskienhallintasuunnitelmien osalta valvotaan, että talousvettä toimittavat laitokset tarkistavat riskienhallintasuunnitelmansa ajoissa ja jo ennen valvontatutkimusohjelmien tarkistamista. Tarkastuksilla kiinnitetään huomiota riskinhallintasuunnitelmien ajantasaisuuteen ja annetaan opastusta ja neuvontaa ja suunnitelmia päivitetään yhteistyössä toimijoiden kanssa.

Ensisijaisten tilojen omistajia kannustetaan tekemään vesilaitteistojen riskinarviointeja ja tarvittaessa tehostamaan riskienhallintatoimenpiteitä. Takaraja riskinarviointien ja -hallintatoimien valmistumiselle on 12.1.2029. Ennen siirtymäsäännöksen voimaantuloa ensisijaisten tilojen omistajilta ja haltijoilta ei voida vaatia riskinarviointien ja -hallintatoimenpiteiden tekemistä tai niiden todentamista. Asiaa kuitenkin edistetään antamalla neuvontaa velvoitteesta, ohjaamalla tekemään rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnit ja kannustamalla legionellabakteerin torjuntaan sekä antamalla muuta asiaan liittyvää neuvontaa. Toisen valvontayksikön kanssa on parin vuoden ajan toteutettu yhteisprojektia, jonka tavoitteena on laatia neuvota- ja ohjausmateriaalia ensisijaisten tilojen omistajille.

Osaaminen ja paikalliset tarpeet valvonnassa

Terveydensuojelu edellyttää ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköltä monenlaista asiantuntemusta ja osaamista. Keskusviraston järjestämiin koulutustilaisuuksiin pyritään osallistumaan ja mm. seurataan ajankohtaisia uutiskirjeitä ja alan julkaisuja, tutustutaan uusiin ja päivitettyihin ohjeisiin. Valvonnassa tehdään yhteystyötä alueellisesti muiden valvontayksiköiden kanssa. Lisäksi yhteistyötä ja yhteistarkastuksia tehdään eri sidosryhmien kanssa kuten pelastus- ja sosiaalitoimen kanssa.

Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa

Terveydensuojelulain 8 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisten on yhteistyössä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa ennakolta varauduttava elinympäristöön vaikuttaviin häiriötilanteisiin. Toiminta on suunniteltava niin, että häiriötilanteessa pystytään ehkäisemään, selvittämään ja poistamaan häiriön aiheuttamat terveyshaitat. Häiriön vaikutukset on rajoitettava mahdollisimman vähäisiksi ja häiriöstä toipuminen on käynnistettävä mahdollisimman nopeasti. Valvontaohjelmakaudella 2025–2028 valtakunnallinen valvontaohjelma korostaa varautumisen tärkeyttä terveydensuojelussa ja viranomaisten valmiutta toimia tehokkaasti häiriötilanteissa, joissa tarvittavat toimintatavat, ohjeistus ja viestintä on suunniteltu etukäteen. Ohjelmakauden aikana pyritään osallistumaan yhteen häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen joka vuosi. Valmiussuunnitelman ajantasaisuus tarkastetaan ja suunnitelmaa päivitetään ja kehitetään edelleen.

2.9 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Terveydensuojelun valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa (TsL 6 §, 3 mom.). Valvontasuunnitelman tarkistamisen tarkoituksena on huolehtia siitä, että kunnan valvontasuunnitelma on ajantasainen ja ottaa huomioon mahdolliset muutokset lainsäädännössä, valvontaohjeissa sekä valvontakentässä. Valvontasuunnitelma tarkastetaan vuosittain, vuoden lopussa, ja päivitetään tarvittaessa.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan mm. kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja siten suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet. Valvonnan kattavuus arvioidaan valvontakohdetyypeittäin. Muita arviointikriteereitä ovat valtakunnallisen

terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteiden ja omien paikallisten painopistealueiden valvonnan toteutuminen. Lisäksi arvioidaan henkilöstöresurssien työpanoksen kohdentumista sekä saatujen terveydensuojelulain mukaisten maksujen määrää ja niiden kohdistumista. Valiokunnan hyväksymä selvitys terveydensuojelun valvontasuunnitelman toteutumisesta toimitetaan vuosittain maaliskuun loppuun mennessä.

LIITE 1. Terveydensuojelun valvontasuunnitelma.

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Tarkastustiheys (tarkastusta vuodessa)	Valvontasuunnitelmaan kuuluvat toiminnot (kpl)	Sunniteltujen tarkastusten määrä 2027	Suunnitelman mukaisten näytteiden määrä 2027
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	0,25	9	5	
	Muu ihonkäsittely tai hoito	0,25	3	0	
	Solarium	0,2	1	0	
	Tatuointi ja lävistys	0,25	3	1	
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot	Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikkipuistot	0,2	12	4	
Liikunta ja virkistystoiminta, kuntosalit ja liikuntatilat	Yleinen liikuntatila	0,2	13	2	
Liikunta ja virkistystoiminta, uimahallit, kylpylät ja muut yleiset allastilat	Yleiset altaat	0,5-1	5	3	106
Liikunta ja virkistystoiminta, yleiset uimarannat	Pienet yleiset uimarannat	0,5	11	0	32
	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	1	1	1	5
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	0,2	2	2	
	Hostellit, kuten retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakoti / motelli, täysihoitola	0,2	4	0	

	Hotelli	0,2	2	0	
	Kasarmit	0,2	7	7	
	Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	0,2	3	0	
	Muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoaminen	0	2	0	
	Muu majoitustoiminta	0	6	0	
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Ammattioppilaitos	0,3	2	2	
	Esiopetus	0,3	10	5	
	Lukio	0,3	2	2	
	Muu aikuiskoulutus	0,2	3	0	
	Muut koulut ja oppilaitokset	0,2	2	0	
	Peruskoulu	0,3	10	5	
Sosiaalihuollon palvelut, lasten päiväkodit ja vastaavat	Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti	0,3	12	2	
Sosiaalihuollon palvelut, Lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	0,3	4	1	
Sosiaalihuollon palvelut, muut sosiaalialan yksiköt	Vammaisten asumisyksikkö	0,3	4	2	
	Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutujat; tehostettu palveluasuminen),	0,3	1	0	
Sosiaalihuollon palvelut, vanhainkodit ja vastaavat	Vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen)	0,3	10	6	
Talousveden toimittaminen	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	0,2-0,5	10	3	8
	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	0,3-1	12	11	49

Virkistystoiminta, yleisölle avoimet saunat	Saunat	0,25	5	2	
Yhteensä			171	66	200

LIITE 2. Valvontakohdetyyppien tarkastusten yleinen sisältö

Kohdetyypit ja tarkastusten sisältö sekä riskinarviointiin liittyviä tekijöitä	
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	Tarkastuksella huomioidaan - Vedenottamon ympäristön siisteys ja suojaus (vartiointi, hälytys, lukitus, aitaus) - Vedenottamon lähimaasto ja toiminnot sekä muutokset - Käyntitiheys ja huolto, huollon toimivuus, riittävyys ja dokumentointi - Kaivojen rakenne ja kunto sekä niiden ympäristö (vrt. esim. Kaivon paikka -oppaaseen) - Ympäristön tekijät, jotka voivat vaikuttaa veden laatuun tai talousveden toimittamiseen - Veden käsittelytilojen siisteys - Lattiakaivo ja tuuletusaukot/ilmanvaihto - Raakaveden ja lähtevän veden näytteenottopisteiden merkitseminen - Veden takaisinvirtauksen estäminen talousvesiverkkoon - Tilojen siivous ja jätehuolto - Tuhoeläinten torjunta - Henkilökunnan ohjeistus, ohjeistuksen selkeys, kattavuus ja saatavuus sekä henkilökunnan tietäminen ohjeiden olemassaolosta - Henkilökunnan työskentelyhygienia (tekeekö sama henkilö myös jätevesitöitä ym.) - Henkilökunnan talousvesihygieeninen osaaminen - Kemikaalien käsittely (vastaanottotarkastukset, varastointi, suoja-altaat ja käyttöturvallisuustiedotteet terveyshaitan ehkäisemisen näkökulmasta) - Ovatko talousveden käsittelyssä käytettävät kemikaalit vähintään SFS-EN–standardien mukaisia - Kemikaalipumppujen toimivuuden varmistaminen, esim. lappoilmiön estäminen ja toimintavarmuus häiriöiden aikana - Mittareiden kalibrointi ja kalibroinnin dokumentointi - Henkilökunnan oma käsitys toimintaan kohdistuvista riskeistä ja esiintyneet ongelmatilanteet sekä niiden hoitaminen - Käyttötarkkailu ja sen dokumentointi Asiakirjojen tarkastus - Veden laadun tarkkailun tulokset kuluneen vuoden ajalta - Raakaveden ja talousveden laadun kehitys pidemmällä aikavälillä - Käytetyt laboratoriot ja menetelmät

Kohdetyypit ja tarkastusten sisältö sekä riskinarviointiin liittyviä tekijöitä	
	- Mahdollisesti esiintyneet häiriöt, erityistilanteet ja toimenpiteet niiden yhteydessä - Talousvettä toimittavalla laitoksella tapahtuneet muutokset - Vedenottamotarkastuksella esille tulleet epäkohdat - Talousvettä toimittavan laitoksen tulevaisuuden suunnitelmat valvontatutkimusohjelman päivitystä silmällä pitäen - Talousvettä toimittavan laitoksen ja valvontaviranomaisten yhteistyö ja sen kehittäminen - Varautuminen (vrt. Valviran malli ”Talousveden laadun turvaaminen erityistilanteissa”) - Suunniteltu ja toteutettu tiedotus erityis- ja normaalitilanteissa - Henkilökunnan koulutus, pätevyys (mm. talousvesihygieeninen osaaminen), salmonellatodistukset ja toiminta - Ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö, koulutus ja pätevyys
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	Tarkastuksella huomioidaan: - Vastaako toiminta siitä tehtyä hakemusta ja hyväksymispäätöstä - Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu - Soveltaen samat kuin yllä

Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Tarkastuksella huomioidaan:
	
	- tarkastetaan huoneiston päätöksenmukaisuus
	- oppilasmäärät ja tilojen riittävyys oppilasmäärään nähden
	- tehdyt ja suunnitellut muutokset toiminnassa
	- arvioidaan tilan valoisuus, lämpötila, vetoisuus, meluisuus y.m. vastaavat tekijät. Suoritetaan alustavia mittauksia tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Pääperiaate on kuitenkin, että toiminnanharjoittaja teettää tarvittavat selvitykset.
	- arvioidaan huoneiston siisteys ja hygieenisyys yleisesti
	- tiloihin ei saa tuoda eläimiä tai myrkyllisiä kasveja
	- rakennuksen ja laitteiden huolto ja ylläpito, tehdyt toimenpiteet, suunnitellut toimenpiteet
	- arvioidaan erityistoimintojen kuten veistotilojen ja kemianluokkien turvallisuus
	- piha ja rakennuksen ulkopuoli
	- huomioidaan lisäksi
	  - kosteuden mahdollisesti rakenteisiin aiheuttamat merkit
	  - erilaiset epämiellyttävät hajut ja niiden lähteet
	  - käyttäjien mielipiteet ja havainnot tiloista

Kohdetyypit ja tarkastusten sisältö sekä riskinarviointiin liittyviä tekijöitä	
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	Tarkastuksella huomioidaan: - Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä - Yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet - Rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito - Varustelutaso - Majoitustilat, yleiset tilat, käymälät ja pesu- ja saunatilat - Sisäilman laatu ja ilmanvaihto - Toiminnan haitat ympäristöön - Asiakasmäärät - Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen - Harjoitettavan toiminnan laatu - Käytettävän talousveden laatu - Jätehuollon järjestelyt

Kauneushoitola ja suorittavat huoneistot ja laitokset	Tarkastuksella huomioidaan:
	
	- Toiminnan päätöksenmukaisuus
	- Suunnitellut ja tehdyt muutokset toiminnassa
	- Tilojen siisteys ja puhtaus
	- Havainnoidaan valoa, ilman lämpötilaa, vetoisuutta ja muita vastaavia tekijöitä. Alustavia mittauksia tehdään tarpeen mukaan. Periaatteena on, että toiminnanharjoittaja teettää tarvittavat mittaukset
	- Henkilökunnan oma hygienia (käsihygienia, työvaatteet)
	- Toimintatapojen hygieenisyys, esim. niskasuojat asiakkaan suojaviitan alla, asiakkaan ihon desinfiointi ennen tatuointia tai lävistystä, hansikkaiden käyttö tarvittaessa, jalkojen hoitoveden tyhjennyspaikka, neulojen käsittely
	- Välineiden puhtaus ja puhdistus asiakkaiden välillä, steriloinnin tai desinfioinnin tehokkuuden seuranta
	- Asiakkaille annettavat tiedot:
	  - solariumissa asiakkaille annettava tieto solariumin käyttöohjeista, sopivista käyttöajoista sekä käytön estävistä aineista ja tekijöistä
	  - ennen tatuointia tai lävistyksiä annettavat tiedot jälkihoidosta ja mahdollisista yliherkkyyksistä, alle 18-vuotiaan huoltajan kirjallinen suostumus
	- Laitteiden huolto ja huollon kirjaukset

Lastenpäiväkodit, lastenkodit, lastensuojeluyksiköt, esikoulut ja vastaavat	Tarkastuksella huomioidaan: - tarkastetaan huoneiston päätöksenmukaisuus - tehdyt ja suunnitellut muutokset toiminnassa - arvioidaan tilan valoisuus, lämpötila, vetoisuus, meluisuus y.m. vastaavat tekijät. Suoritetaan alustavia mittauksia tarpeen ja

Kohdetyypit ja tarkastusten sisältö sekä riskinarviointiin liittyviä tekijöitä	

	mahdollisuuksien mukaan. Pääperiaate on kuitenkin, että toiminnanharjoittaja teettää tarvittavat selvitykset.
	- arvioidaan huoneiston siisteys ja hygieenisyys yleisesti
	- tiloihin ei saa tuoda eläimiä tai myrkyllisiä kasveja
	- rakennuksen ja laitteiden huolto ja ylläpito, tehdyt toimenpiteet, suunnitellut toimenpiteet
	- arvioidaan erityistoimintojen kuten veistotilojen ja kemianluokkien turvallisuus
	- piha ja rakennuksen ulkopuoli
	- huomioidaan lisäksi
	  - kosteuden mahdollisesti rakenteisiin aiheuttamat merkit
	  - erilaiset epämiellyttävät hajut ja niiden lähteet
	  - käyttäjien mielipiteet ja havainnot tiloista
	  - lelujen pesu mm. kihomatojen välttämiseksi

Vanhainkodit ja muut sosiaalialan yksiköt	Tarkastuksella huomioidaan:
	
	- tarkastetaan huoneiston päätöksenmukaisuus
	- tehdyt ja suunnitellut muutokset toiminnassa
	- arvioidaan tilan valoisuus, lämpötila, vetoisuus, meluisuus y.m. vastaavat tekijät. Suoritetaan alustavia mittauksia tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Pääperiaate on kuitenkin, että toiminnanharjoittaja teettää tarvittavat selvitykset.
	- arvioidaan huoneiston siisteys ja hygieenisyys yleisesti
	- tiloihin ei saa tuoda eläimiä tai myrkyllisiä kasveja
	  - vanhainkodeissa voidaan osastoilla pitää esim. kissoja, jos varmistutaan siitä, että asukkaat tai henkilökunta eivät ole allergisia ja että eläimet eivät pääse tiloihin joissa käsitellään elintarvikkeita
	- rakennuksen ja laitteiden huolto ja ylläpito, tehdyt toimenpiteet, suunnitellut toimenpiteet
	- piha ja rakennuksen ulkopuoli
	- huomioidaan lisäksi
	  - kosteuden mahdollisesti rakenteisiin aiheuttamat merkit
	  - erilaiset epämiellyttävät hajut ja niiden lähteet
	  - käyttäjien mielipiteet ja havainnot tiloista

Uimarannat	Tarkastuksella huomioidaan: - Uimaveden laatu ja siinä tapahtuneet muutokset (myös syanobakteerien osalta) ja edellisen vuoden raportointi (EU-uimaranta) - Tehdyn näytteenoton riittävyys

Kohdetyypit ja tarkastusten sisältö sekä riskinarviointiin liittyviä tekijöitä	
	- vähimmäismäärä STMa (177/2008) mukaisilla uimarannoilla: yksi näyte kaksi viikkoa ennen uimakautta, tämän jälkeen kolme näytettä tasaisesti alle kuukauden välein uimakaudella (uimakaudella kaksi näytteenottoa Lapin läänissä, Kuusamossa ja Taivalkoskella) - STMa (354/2008) mukaisilla rannoilla vähintään kolme näytettä tasaisin välein uimakaudella (kaksi Lapin läänissä, Kuusamossa ja Taivalkoskella) - Toiminnat uimarannan läheisyydessä sekä näissä tapahtuneet muutokset - Tiedonkulun varmistamismenetelmät riskialttiiden toimintojen harjoittajien ja uimarannan ylläpitäjän välillä lyhytkestoisten saastumistapausten varalta - Lain vesienhoidon järjestämisestä (1299/2004) mukaiset vesienhoitosuunnitelmat ja vesialueen luokitus - Uimarannan ja siihen liittyvien tilojen (mm. käymälät, pukuhuoneet, suihkut) siisteys ja hygieenisyys yleensä - Uimarannan ylläpito ja siivous sekä näiden riittävyys, esiintyneet valitukset ja niiden kirjaus - Tiedottamisen valmius, tiedottamistavat (ilmoitustaulu, verkkosivut, muu), suoritettu tiedotus ja sen tehokkuus ja toimivuus - Rannalla tarvittavien toimenpiteiden tarpeen arviointi (käymälöiden riittävyys, suihkun tarve, juomavesihanojen veden laatu) - (mikäli on tarpeellista) vastaako uimavesiprofiilin sisältö STMa (177/2008) liitettä IV, eli ovatko tiedot ajan tasalla ja sisältyykö niihin ainakin - kuvaus uimarannan uimaveden ja kyseisen uimaveden valuma-alueella olevista mahdollisista saastumisen aiheuttajista - sellaisten saastumisen syiden määrittäminen ja arviointi, jotka saattavat vaikuttaa uimaveden laatuun ja heikentää uimareiden terveyttä - todennäköisyys sille, että syanobakteereita esiintyy uimavedessä silmin havaittavasti - makrolevien ja/tai kasviplanktonin haitallisen lisääntymisen todennäköisyys - lyhytkestoisen saastumisriskin määrittäminen ja arviointi, jos sellainen voi vaikuttaa uimaveden laatuun ja heikentää uimareiden terveyttä - odotettavissa olevan lyhytkestoisen saastumisen ennakoitu luonne, syyt, esiintymistiheys ja kesto

Kohdetyypit ja tarkastusten sisältö sekä riskinarviointiin liittyviä tekijöitä	
	- lyhytkestoisen saastumisen aikana toteutetut hallintatoimenpiteet ja aikataulu syiden poistamiseksi sekä toimenpiteistä vastaavien viranomaisten yhteystiedot - uimaveden laadun seurantakohdan sijainti - Sovi seurantakalenterista tai näytteenotosta sekä sovi tarvittaessa syanobakteerien seurannan järjestämisestä uimarannan toiminnanharjoittajan kanssa.
Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala tai muu yleinen allas	Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä - Henkilöstön allasvesihygieeninen osaaminen - Valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuminen - Tulosten ja poikkeamien raportointi - Onko poikkeamien johdosta ryhdytty toimenpiteisiin - Allasveden laatuvaatimusten täyttymisen seuranta - Ovatko vedenlaatutulokset asiakkaiden nähtävillä - Vedenpuhdistuslaitteiden toiminta, huolto ja käyttötarkkailu - Ilmanvaihto ja sisäilman laatu - Yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt - Sauna- ja pesutilat - Jätehuollon järjestelyt - Kemikaalien käsittely ja varastointi - Asiakasmäärät ja kirjanpito niistä
Yleinen liikuntatila ja kuntosalit	Tarkastuksella huomioidaan: - Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä - Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu - Tilojen ja välineiden siisteys ja puhdistus sekä huolto ja ylläpito - Ilmanvaihto - Siivousjärjestelyt - Pesu- ja pukeutumistilat - Käymälät - Jätehuolto

3 ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA

3.1 Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on toteuttaa elintarvikelainsäädännössä asetettuja päämääriä. Elintarvikelaissa (297/2021) nämä päämäärät on kirjattu lain tarkoitusta kuvaavaan 1 §:ään. Elintarvikelain tarkoituksena on suojella kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja varmistamalla elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuus, elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikesäännösten mukainen laatu ja elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista annettavien tietojen riittävyys ja oikeellisuus. Elintarvikelain tarkoituksena on myös edistää lain soveltamisalan osalta elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijoiden toimintaedellytyksiä.

Valvontasuunnitelman laadinnassa on huomioitu Ruokaviraston monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2025-2028 (VASU). Lisäksi suunnitelman laadinnassa on huomioitu ohje elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokituksesta ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittämisestä (1028/04.02.00.01/2022/6) ja alkutuotannon osalta ohje alkutuotannon elintarvikevalvonnasta ja riskinarvioinnista (242/04.02.00.01/2023).

3.2 Kunnan elintarvikeviranomaisen tehtävät

Kunnan tehtävänä on huolehtia toimialueellaan elintarvikelain mukaisesta valvonnasta. Haminan kaupungissa, Miehikkälän ja Virolahden kunnissa tehtäviä hoitaa Haminan kaupungin lupavaliokunta. Käytännön valvonnan hoitaa Haminan ympäristöpalvelut.

Kunnan elintarvikevalvonnan tehtäviä ovat:

- alkutuotantopaikkojen, elintarvikehuoneistojen ja muiden elintarvikealan toimijoiden (ml. maahantuojien) olosuhde- ja tuotevalvonta sekä omavalvonnan valvonta
- kunnan valvontaan kuuluvien elintarvikehuoneistojen hyväksyminen ja rekisteröinti ilmoitusten käsittely
- kaupan ketjussa olevien elintarvikkeiden ja niiden markkinoinnin valvonta (ml. luomuelintarvikkeet)
- helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisten kuljetusten ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävän erityiskaluston valvonta ATP-sopimuksen mukaisesti

Kunnan tehtäviin kuuluvat myös elintarvikealan toimijoiden ja kuluttajien neuvonta ja tiedottaminen, valtion viranomaisten avustaminen eläimistä saatavien elintarvikkeiden kansallisen vierasainevalvontaohjelman tai muun seuranta- ja valvontaohjelman toteuttamisessa ja suunnittelussa. Kunta osallistuu alueellaan terveydelle vaarallisten tuotteiden takaisinvetoihin ja muihin toimenpiteisiin sekä julkaisee tulokset suorittamastaan elintarvikevalvonnasta.

3.3 Valvonnan suunnittelu

Valvontaa toteutetaan valvonta-asetuksen (EU 2017/625) mukaisesti. Asetuksen tavoitteena on ehkäistä terveysvaaroja ja suojata kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Valvontasuunnitelma perustuu valvonta-asetuksen (art 9, art 10) mukaisesti valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskiluokitukseen ja valvonta-asetuksen asettamiin muihin vaatimuksiin. Virallista valvontaa koskevan asetuksen artiklan 12 mukaan toimivaltaisella viranomaisella tulee olla käytössä valvonnan todentamismenettelyt, joilla se voi varmistaa oman toimintansa olevan

vaikuttavaa ja johdonmukaista. Elintarvikevalvontaa tulisi toteuttaa jatkuvan parantamisen Plan-Do-Ched-Act -periaatteen (PDCA) mukaisesti.

Elintarvikevalvontaa toteutetaan elintarvikelain ja muiden voimassaolevien elintarvikevalvontaa koskevien kansallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti. Lisäksi noudatetaan soveltuvin osin Ruokaviraston laatimaa Elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa 2025-2028.

Elintarvikelain ja valvonta-asetuksen mukaan valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- tarkastusten sisällön määrittely;
- valvontakohteiden tarkastustiheys;
- kunnan viranomaisnäytteenotto ja näytteen tutkiminen;
- valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi;
- hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu;
- henkilöstön koulutuksen.

Lisäksi Ruokavirasto suosittelee, että suunnitelmassa kuvataan tarkastukseen käytettävä aika, käytettävissä olevat voimavarat sekä viestintä ja tiedotus.

3.4 Valvonnan järjestelyt

3.4.1 Hyväksymis- ja rekisteröimismenettely

Rekisteröity alkutuotanto

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta tulee tehdä ilmoitus kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle hyvissä ajoissa ennen toiminnan aloittamista. Toimijan on ilmoitettava myös annettujen tietojen oleellisista muutoksista, toiminnan keskeyttämisestä sekä toiminnan lopettamisesta. Kun ilmotus on saatu, alkutuotantopaikan tiedot kirjataan valvontatietokantaan (Vati) ja alkutuotannon toimijalle kirjoitetaan todistus ilmoituksen vastaanottamisesta. Tieto alkutuotannon toimijasta voidaan saada myös toiselta viranomaiselta. Mikäli tieto saadaan toiselta viranomaiselta, tästä ilmoitetaan alkutuotannon toimijalle.

Rekisteröity ja hyväksytty elintarviketoiminta

Elintarvikealan toimijan on tehtävä ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten (elintarvikelain 10 §) toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava tiedot muulla tavoin toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana. Tällaisia voivat olla esimerkiksi maahantuontiyritykset. Ilmoituksen käsittelystä annetaan toimijalle todistus ja toimijan tiedot kirjataan valvontatietokantaan. Myös toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta tai toimijan vaihtumisesta tulee ilmoittaa valvontaviranomaiselle.

Pienimmät toimijat, kuten yksityishenkilöiden tai harrastekerhojen vähäinen elintarvikkeiden myynti tai tarjoilu, jotka valmistavat vähäriskisiä tuotteita, on vapautettu ilmoitusvelvollisuudesta. Ammattimaisten toimijoiden eli liikkuvien elintarvikehuoneistojen on kuitenkin tiedotettava toiminnastaan neljä arkipäivää ennen myyntitapahtumaa. Liikkuvat elintarvikehuoneistot rekisteröityvät elintarvikealan toimijoiksi kotikuntaansa.

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä elintarvikelain 11 §:n mukaiselta valvontaviranomaiselta. Valvontaviranomaisen on ratkaistava asia 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Valvontaviranomainen ilmoittaa saapumistodistuksella hakemuksen jättäjälle hakemuksen vastaanottamisesta ja käsittelyn aloittamisesta. Jos hakemus on puutteellinen, saapumistodistus annetaan vasta, kun kyseiselle viranomaiselle on toimitettu asian ratkaisemista varten tarvittavat asiakirjat, selvitykset ja tiedot. Elintarvikehuoneiston hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös. Jollei asiaa voida ratkaista arvioidussa käsittelyajassa esim. asian laajuuden tai monitahoisuuden vuoksi, viranomainen voi asettaa asian käsittelylle lisäajan. Hakijalle ilmoitetaan lisäajasta ennen alun perin arvioidun käsittelyajan päättymistä.

Kontaktimateriaali toimijat

Elintarvikelain 13 §:n mukaan toimijan, joka saattaa markkinoille elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita, on rekisteröitävä toimipaikkansa ja siellä harjoitettava toiminta toimipaikan sijaintikunnan elintarvikeviranomaiselle. Kunnan viranomainen käsittelee ilmoituksen ja merkitsee toimijat valvontakohderekisteriinsä.

3.4.2 Viennin valvonta

Haminan, Virolahden ja Miehikkälän alueella ei ole tällä hetkellä laitoksia, jotka toimittaisivat eläinperäisiä elintarvikkeita vientiin, mutta eläinperäisten elintarvikkeiden kautta kulkuun liittyviä yhteydenottoja tulee ajoittain. Hygieenikkoeläinlääkäri vastaa eläinperäisten elintarvikkeiden vientitodistusten kirjoittamisesta. Valvonta alueella on yksi ei eläin peräisi elintarvikkeita valmistavalaitos, jolla on vientiä EU:n alueelle sekä EU:n ulkopuolelle. Ei eläinperäiset elintarvikkeiden vientitodistusten kirjoittamisesta vastaa terveysinsinööri sekä terveystarkastajat.

3.5 Valvontakohteet

Liitteessä 1 on esitetty elintarvikevalvontakohteet. Valvontakohteita on 251 kpl. Tämän lisäksi on alkutuotannon toimijoita. Ohjelmakauden aikana alkutuotannon tietoja tarkistetaan ja täydentämään tietojärjestelmään. Alkutuotannon toimijoita arvioidaan olevan n. 120 kpl (pois lukien peltoviljely).

Valvontakohteet on rekisteröity Vati-tietokantaan, johon myös kaikki tarkastukset, näytteenotot, toimenpidepyynnöt jne. kirjataan. Suunnitelma ja valvontakohteiden lukumäärä on esitetty liitteessä 1. Suunnitelman laatimiseen on käytetty Vati -rekisteristä saatavia tietoja. Suunnitelma on laadittu riskiperusteisesti vuoden 2027 valvontatarpeen mukaan. Suunnitelman mukaisten tarkastusten määrä vuonna 2027 on 115 kappaletta. Uusintatarkastuksia arvioidaan olenvan noin 10 % riskiluokituksen mukaan arvioidusta tarkastus määrästä. Uusintatarkastusten määrä on arvioitu valvontahistorian perusteella.

3.6 Valvontamenettelyt

Valvonta-asetuksessa (EU 2017/625) säädetään valvontatoimien sisällöstä. Valvonta-asetuksen art 14 määrittelee valvontamenetelmät ja tekniikat, joita käytetään viralliseen valvontaan liittyvissä tehtävissä tapauskohtaisesti. Näitä ovat mm. tilojen, laitteiden ja kuljetusvälineiden, raaka-aineiden, jäljitettävyyden, merkintöjen, esillepanon, mainonnan ja pakkausmateriaalien

tarkastaminen, henkilöstön haastattelut sekä toimijan tekemien mittaustulosten todentaminen viranomaisen omin mittauksin, näytteenotto ja toimijoiden auditointi. Valvontamenettelyt jakautuvat ennakko- ja jälkivalvontamenettelyihin. Ennakkovalvonta tarkoittaa huoneiston hyväksymiseen liittyviä toimenpiteitä. Jälkivalvonta on kohteen ja sen toiminnan suunnitelmallista ja säännöllistä valvontaa.

3.6.1 Tarkastuksen sisältö ja oiva-järjestelmä

Elintarvikehuoneitojen tarkastusten sisältö määräytyy Ruokaviraston Oiva -tarkastusohjeista. Ruokavirasto on laatinut tarkastusohjeet rekisteröitäville sekä hyväksyttäville elintarvikehuoneistoille. Kaikki kohteeseen sovellettavat oiva ohjeessa mainitut rivit tarkastetaan vähintään kerran kolmessa vuodessa. Vuosittain tarkastuksilla painotetaan painopistealueiden valvontaa, mikäli Ruokavirasto on ennakkoon näitä määrittänyt.

Tarkastukset pyritään tekemään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta (valvonta-asetus art 10). Useimmissa tapauksissa tarkastus tehdään valvontakohteessa, mutta tarkastus voi olla myös asiakirjatarkastus. Kohteisiin, joissa ei ole päivittäin toimintaa esim. tilausravintolat, joudutaan tarkastukset sopimaan ennalta.

Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus. Tarkastuskertomukseen kirjataan tarkastetut asiat, vaikka niissä ei tarkastuksen aikana havaittaisikaan epäkohtia. Tarkastuskertomuksesta käy tarvittaessa ilmi toimijalta edellytettävät toimenpiteet määräaikoineen. Uusintatarkastus tehdään kahden viikon sisällä määräajan umpeutumisesta, jos ensimmäisellä Oiva-tarkastuksella havaitaan sellaisia epäkohtia, jotka toimijan tulisi korjata. Näillä uusintatarkastuksilla käydään läpi vähintään edellisellä tarkastuskäynnillä todetut puutteet ja niiden korjaaminen. Mikäli elintarvikealan toimija ei annetuista toimenpidekehotuksista huolimatta korjaa havaittuja epäkohtia määräaikaan mennessä, voi valvontaviranomainen ryhtyä tarvittaessa hallinnollisiin pakkokeinoihin.

Oivatarkastuksissa arvioinnissa käytetään oiva-arviointiasteikkoa. Jos elintarvikeyrityksessä kaikki tarkastetut asiat ovat kunnossa, saa yritys arvosanan oivallinen, jos puutteet ovat pieniä, tulee arvosanaksi hyvä. Mikäli havaitut puutteet heikentävät/vaarantavat elintarviketurvallisuuden, tällöin Oiva-arvosana on korjattavaa tai huono.

Alkutuotantoa tarkastetaan Ruokaviraston laatimien alkutuotannon elintarvikevalvonnan ohjeiden mukaisesti. Alkutuotannon tarkastukset jakaantuvat terveystarkastajien ja hygieenikkoeläinlääkärin kesken. Arviointi on kolmiportainen: A) Toiminta on kokonaisuutena arvioituna vaatimusten mukaista, C) Toiminnassa on epäkohtia, jotka tulee korjata määräajassa ja D) Toiminnassa on epäkohtia, jotka tulee korjata välittömästi. Arvosana A voi sisältää pientä korjattavaa. Mikäli tuottajalle annetaan arvosana C tai D, tehdään uusintatarkastus epäkohdan korjaamisen toteamiseksi heti määräajan jälkeen.

3.6.2 Omavalvonnan valvonta

Elintarvikelainsäädännön lähtökohtana on, että ensisijainen vastuu elintarvikkeen turvallisuudesta ja määräystenmukaisuudesta on elintarvikealan toimijalla. Elintarvikealan toimijalla on vastuu tuotteidensa, tuotantonsa ja muun toimintansa elintarviketurvallisuudesta ja vaatimustenmukaisuudesta. Toimijan on tunnistettava toimintaansa liittyvät riskit ja hallittava niitä omavalvonnan avulla. Tämän tavoitteen toteutumiseksi elintarvikealan toimijoiden on kaikissa tuotannon, jalostuksen ja jakelun vaiheissa vastuullaan olevissa toiminnoissa huolehdittava siitä, että elintarvikkeet täyttävät

asiaankuuluvat elintarvikelainsäädännön vaatimukset ja varmistettava, että kyseiset vaatimukset täyttyvät.

Elintarvikehuoneistojen omavalvonta tarkastetaan aina aloitus- / hyväksymistarkastuksen yhteydessä sekä tämän jälkeen säännöllisesti vähintään kerran kolmessa vuodessa. Omavalvontasuunnitelman noudattamista seurataan kaikilla tarkastuksilla Oiva-tarkastusohjeiden mukaisesti.

3.6.3 Näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma

Elintarvikevalvonnan kohteissa näytteenotto toteutetaan seuraavin perustein:

- pistokoeluontoiset viranomaisnäytteet omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi
- asiakasvalitusten johdosta otettavat näytteet
- mahdollisten ruokamyrkytysepäilyjen johdosta otettavat näytteet
- kansalliseen salmonella- ja vierasainevalvontaan liittyvät näytteet
- Ruokaviraston valtakunnallisiin valvontaprojekteihin liittyvät näytteet
- valvontayksikön omiin valvontaprojekteihin liittyvät näytteet

Omavalvonnan toimivuuden valvomiseksi otettaan tarvittaessa viranomaisnäytteitä ja niiden tutkimukset tehdään elintarvikealan toimijoiden kustannuksella. Näytteenotto on maksuton, mutta näytteen tutkimisesta aiheutuvat kustannukset laskutetaan toimijalta.

Huonolaatuisiksi todetuista näytteistä ilmoitetaan heti toimijalle ja keskustellaan mahdollisista huonon laadun syistä sekä otetaan toimijan kustannuksella uusintanäyte, jotta voidaan varmistua korjaustoimenpiteiden riittävyydestä.

Viranomaisnäytteenotto perustuu tehtyihin havaintoihin ja kohdistuu yleensä helposti pilaantuvia elintarvikkeita valmistaviin tuotantolaitoksiin tai elintarvikehuoneistoihin, joissa on pakkaamattomien, helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä. Elintarvikkeiden käsittelyhygieniaa ja säilytysolosuhteita tutkitaan pääasiassa aistinvaraisin ja mikrobiologisin tutkimuksin.

Näytteenottosuunnitelma on kohdeluokittain liitteessä 2. Näytteitä otetaan toimijoilta riskiperusteisesti. Liitteessä 3 on elintarvikenäytteiden tutkimuspaketit tuoteryhmittäin. Näytteenottosuunnitelmassa mainittujen näytteiden lisäksi toimijoilta voidaan ottaa tuotantoympäristönäytteitä sekä muita näytteitä riskiperusteisesti ja omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi.

Viranomaisnäytteissä otetaan huomioon kohteen itse tutkituttamat omavalvontanäytteet. Mikäli ilmoitettua omavalvontanäytteidenottoa ei valvontakohteessa toteuteta, näytteet voidaan ottaa viranomaisnäytteenä. Elintarvikealan toimijat voivat hyödyntää tuloksia toiminnassaan.

Kuluttajavalistuksen perusteella tai ruokamyrkytysepäilyn selvittämiseksi tehtävät tutkimukset ja muut valvontatoimet tehdään kunnan kustannuksella ja ovat elintarvikealan toimijalle maksuttomia.

3.7 Elintarvikevalvonnan painopisteet ja valvontaprojektit

Ruokaviraston laatimassa elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman 2025-2028 osassa 2 on esitetty valvonnan kehittämisteemat sekä painopisteet. Valtakunnallisena kehittämisteemana on teknologia ja tieto. Vuonna 2027 valtakunnallisena

painopisteenä on alkutuotannon vesiviljelylaitokset. Painopisteen tavoiteena on selkeyttää vesiviljelylaitoksella valvottavia asioita ja päivittää muistilistaa tarkastuksen avuksi sekä lisätä tarkastuskattavuutta. Kuntien tehtävänä on vuonna 2027 kartoittaa ja selvittää vesiviljelylaitosten tilannetta. Toisena valtakunnallisena kunnille suunnattuna painopisteenä on kommentoida Ruokaviraston suunnittelemaa valvojan työkalupakkia. Valvojan työkalupakin tarkoituksena on valvontaviranomaisten hallinnollisen osaamisen vahvistaminen.

Kotkan ympäristöterveydenhuollon kanssa toteutetaan uppopaistorasvojen näytteenottoprojekti. Tarkoituksena on kartoittaa tarjoilupaikoissa olevien uppopaistorasvojen laatua.

3.8 Valvontakohteiden tarkastustiheys, riskiluokitus ja tarkastukseen käytettävä aika

Elintarvikekohteiden tarkastustiheydet pohjautuvat Ruokaviraston laatimaan ohjeeseen elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokituksista. Ruokaviraston ohjeissa huomioidaan kohteen harjoittama toiminta, sen laajuus ja siihen liittyvät riskit. Riskinarviointi on tehty kohdekohtaisesti Ruokaviraston ohjeen mukaan, jossa elintarvikevalvonnan kohteet on riskiluokiteltu kohteen toiminnan laadun ja kokoluokan mukaan. Liitteessä 1 on valvontakohdetyypeittäin valvontakohteiden ja tarkastusten määrät. Suunnitelman mukaiset tarkastukset ovat valvontakohteelle maksullisia.

Tarkastusten määrää arvioitaessa otetaan huomioon valvontakohteen aiempi valvontahistoria. Ruokaviraston ohjeessa olevaa riskiluokitustaulukoiden mukaista suunnitelmallista tarkastustiheyttä voidaan laskea 50 % silloin, kun taulukoiden antama suunnitelmallinen lähtökohtainen tarkastustiheys on kaksi tarkastusta vuodessa tai enemmän ja kuusi edellistä Oiva-raportin arviointitulosta on oivallista (A). Jos suunnitelmallisia tarkastuksia on alle kaksi vuodessa, ei oivallinen valvontahistoria vähennä tarkastusten määrää. Toiminta voi myös olla erittäin vähäriskistä (riskiluokka 0). Tällaisiin 0-riskiluokan kohteisiin ei tehdä säännöllistä valvontaa, mutta ne rekisteröidään kuitenkin ilmoitusvelvollisuuden perusteella valvontakohdejärjestelmään, jolloin ne ovat osana suunnitelmallista elintarvikevalvontaa. Tavallisesti 0-riskiluokan kohteisiin tehdään tarkastus toiminnan aloittamisen yhteydessä. Ensimmäisellä tarkastuksella tarkastetaan, vastaako toiminta ilmoitettua ja annetaan tarvittavaa neuvontaa. Tämän jälkeen tarkastuksia tehdään kohteeseen erillisinä tarkastuksina, jos sellaiseen on jotain erityistä syytä, kuten esimerkiksi asiakasvalitus, ruokamyrkytysepäily, epäily lainsäädännön vastaisuudesta tai muusta elintarviketurvallisuutta heikentävästä seikasta.

Tarkastusmäärää arvioitaessa otetaan huomioon, onko toiminta jatkuvaa vai ei. Jos rekisteröitävää elintarviketoimintaa harjoitetaan yhtäjaksoisesti enintään kuusi kuukautta, tarkastustiheyttä voidaan laskea 50 %, kun suositeltu tarkastustiheys on vähintään yksi tarkastus vuodessa. Myös hyväksytyn elintarvikehuoneiston tarkastustiheyttä voidaan laskea 50 %, kun suositeltu tarkastustiheys vähintään kaksi tarkastusta vuodessa. Jos kohteen tarkastustiheyttä lasketaan siksi, ettei elintarvikealan toiminta ole jatkuvaa (yli 6 kk kerrallaan), huomioidaan että hyväksytyt elintarvikehuoneistot tarkastetaan vähintään kerran vuodessa ja rekisteröity elintarviketoiminta vähintään kerran kolmessa vuodessa. Mikäli toiminta on kausiluontoista eli jos elintarvikealan toimintaa harjoitetaan satunnaisesti vuoden aikana yhteensä alle 90 päivää, tarkastetaan rekisteröity elintarvikehuoneisto suositelluista tarkastustiheyksistä riippumatta kerran kolmessa vuodessa ja hyväksytty elintarvikehuoneisto

kerran vuodessa, ellei näitä kohteita ole erityistä tarvetta tarkastaa useammin (esimerkkinä kesäravintolat).

Perustelut riskiluokituksen muutokselle kirjataan kohteen tietoihin muistiin (Vati).

Tarkastusaikaan lasketaan kuuluvaksi tarkastuksen etukäteissuunnittelu, kohteessa tapahtuva suunnitelman mukainen tarkastus, yleinen tarkastukseen ja havainnointiin liittyvä neuvonta, mahdollinen muuttuneisiin säädöksiin ja havaintoihin liittyvä neuvonta/ohjaus sekä tarkastusraportin kirjoittaminen. Matka aikaa ei lasketa tarkastukseen. Ruokaviraston ohjeelliset tarkastusajat eri riskiluokille ovat:

- riskiluokka 1: tarkastusaika 1-3 h / tarkastus
- riskiluokka 2-4: tarkastusaika 2-4 h / tarkastus
- riskiluokka 5->: tarkastusaika 3-5 h / tarkastus (tai -6 h, jos selkeitä eriytettyjä eri riskitason toimintoja, jotka vastaavat toiminnaltaan ja laajuudeltaan sitä, että valvonnassa olisi kaksi erillistä elintarvikehuoneistoa)

Käytännössä tarkastus vie yleensä ohjeellista tarkastusaikaa enemmän aikaa. Suunnitelmalliseen valvontaan arvioidaan käytettävän noin kolmasosa elintarvikevalvonnan käytössä olevasta resurssista.

Alkutuotannon kohteiden tarkastustiheydet on määritetty Ruokaviraston laatiman ohjeen 10507/1 (Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi) mukaan. Liitteessä 1 on esitetty alkutuotannon valvontakohteet ja tarkastustiheydet. Alkutuotannon kohteiden kartoitusta jatketaan suunnittelukaudella.

3.9 Valvonnasta perittävät maksut

Ympäristöterveydenhuollon maksutaksassa on määritelty elintarvikevalvonnasta perittävät maksut.

Alla mainitut valvontaviranomaisen suorittamat toimenpiteet ovat maksullisia:

- elintarvikehuoneistoa koskevan ilmoituksen / hakemuksen käsittely
- elintarvikevalvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset
- elintarvikevalvontasuunnitelmaan sisältyvien näytteiden tutkiminen
- elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen perustuvien toimenpiteiden valvonta
- elintarvikkeiden viennin ja tuonnin valvonta

Kunnan valvonnassa olevilta elintarvikealantoimijoilta peritään suoriteperusteinen valvonta maksu sekä perusmaksu. Suoriteperusteinen maksu määräytyy toimenpiteistä aiheutuvien kustannustenmukaisesti. Valvonnan perusmaksu on 150 € suuruinen. Maksu on veroluonteinen ja peritään vuosittain. Perusmaksu koskee kaikkia toimipaikkoja, joilla on hyväksyntä tai joilta edellytetään rekisteröintiä. Valvonnan perusmaksu ei kuitenkaan koske alkutuotantoa ja alkutuotannon yhteydessä tapahtuvaa elintarviketoimintaa. Valvonnan perusmaksusta on lisäksi vapautettu yleishyödyllinen toiminta, kyläkaupat, poron lihan ja kuivalihan myynti sekä riistan lihan myynti ilmoitetuista lahtivajoista. Valvonta-alueella on noin 160 perusmaksun piirissä olevaa kohdetta.

3.10 Varautuminen elintarvikkeista aiheutuviin terveysvaaratilanteisiin

3.10.1 Varautuminen ruokamyrkytysepidemioiden selvittämiseen

Alueella toimii ruoka- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyötä varten epidemiatyöryhmä, johon kuuluu tartuntatautilääkäri, tartuntatautihoitaja, alueen vesihuollosta vastaavien tahojen edustajat, kaupungineläinlääkäri, hygieenikkoeläinlääkäri, terveystarkastaja ja terveysinsinööri. Tapauskohtaisesti selvitystyöryhmään voidaan tarvittaessa kutsua myös muita asiantuntijajäseniä. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti vähintään kerran vuodessa ja epidemioiden yhteydessä tarvittavassa määrin. Varsinaisesta selvitystyöstä työryhmä on laatinut toimintaohjeen, josta käy tarkemmin ilmi tehtäväjako ja tarvittavat toimenpiteet epidemiatilanteessa. Ruokamyrkytysepidemian selvittäminen tapahtuu kunnan kustannuksella. Talousarviossa on varauduttu epidemioista aiheutuviin tutkimuskustannuksiin.

3.10.2 Varautuminen muihin elintarvikkeista aiheutuviin vaaratilanteisiin

Elintarvikevalvonnan terveysvaaratilanteisiin on varauduttu ylläpitämällä valmiussuunnitelmaa, jota päivitetään vuosittain. Suunnitelmassa on käsitelty poikkeusolojen lisäksi myös ympäristöterveydenhuollon normaaliolojen erityistilanteita ja niissä tapahtuvaa toimintaa. Suunnitelmassa on mm. kartoitettu alueella sijaitsevat merkittävimmät riskeille alttiit kohteet, joissa valmistetaan, varastoidaan tai käsitellään elintarvikkeita. Samoin on käsitelty mm. säteilyn elintarvikkeille aiheuttamat vaikutukset sekä toiminta näissä tilanteissa. Suunnitelmassa on myös erityistilanteita koskeva tiedotusta käsittelevä osuus, jota voidaan soveltaa elintarvikkeista aiheutuvissa vaaratilanteissa.

Mahdolliset terveysvaaratilanteet ja niiden takia tehdyt selvitykset ja toimenpiteet kirjataan Vatiin. Tarvittaessa epidemiasta ilmoitetaan rymy-järjestelmän kautta keskusvirastolle.

3.11 Koulutus

Valvonta-asetuksen art 5. mukaan virallista valvontaa suorittavien henkilöiden tulee saada toimivaltaansa kuuluvalla alalla asianmukaista koulutusta, jonka ansiosta se voi hoitaa tehtävänsä pätevästi ja suorittaa virallista valvontaa ja muita virallisia toimia johdonmukaisella tavalla. Lisäksi on pysyttävä ajan tasalla toimivaltaansa kuuluvalla alalla ja saatava tarvittaessa lisäkoulutusta. Ympäristöterveydenhuollon talousarvioon on varattu määräraha valvonnankannalta tärkeisiin koulutustilaisuuksiin ja koulutuspäiviin. Ruokavirasto pitää säännöllisesti valvontaverkostojen kokouksia ja näihin pyritään osallistumaan tai mikä tämä ei ole mahdollista niin tutustutaan valvontaverkostojen materiaaliin jälkikäteen pikantista.

3.12 Valvontaan käytettävä aika

Elintarvikelain mukaiseen valvontaan arvioidaan käytettävän 2 htv. Suunnitelman mukaisen valvonnan lisäksi aikaa kuluu myös suunnitelman ulkopuolisen valvontaa, jota on mm. toimijoiden ja kuluttajien neuvonta- ja ohjaus, eri tapahtumiin liittyvä valvonta, epidemiaselvitykset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet, sidosryhmätyö, lausuntojen valmistelu muille viranomaisille, ilmoitusten/hakemusten käsittely, asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana toimiminen. Suunnitelmalliseen valvontaan käytettävää aika on arvioitu Ruokaviraston ohjeellisten tarkastusaikojen perusteella. Käytössä olevien resurssien arvioidaan riittävän suunnitelmalliseen ja suunnitelman ulkopuolisen valvontaan.

3.13 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Toteutumisen arvioinnissa otetaan huomioon mm. suunnitelmallisten tarkastusten toteutuma ja kattavuus, näytteenoton toteuma sekä valvonnasta saadut tulot. Tarvittaessa kerrotaan syyt ja perustelut mahdollisesti toteutumatta jääneiden tavoitteiden osalta tai mahdolliset poikkeamat sekä vaadittavat toimenpiteet, jotta tavoitteet toteutuisivat seuraavalla tarkastusjaksolla. Toteumaa seurataan myös vuoden aikana terveysvalvonnan palavereissa. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi raportoidaan vuosittain lupavaliokunnalle maaliskuun loppuun mennessä. Lisäksi valvonta-asetuksen art .11 mukaan tulee toteuma julkaista vähintään vuosittain internetissä.

Valvonnan kehittämisessä otetaan huomioon mahdolliset sisäiset auditoinnit ja ulkoiset auditoinnit sekä arviointi- ja ohjauskäyntien tulokset. Saatua palautetta käytetään hyväksi toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

LIITE 1. Valvontasuunnitelma vuodelle 2027

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Tarkastus-tiheys (tarkastusta vuodessa)	Valvonta-suunnitel-maan kuuluvat toiminnot (kpl)	Suunnitel-tujen tarkastusten määrä 2027
Liha-ala	Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	4	1	4
	Raakalihavalmisteiden valmistus	2	1	2
	Leikkaamo	2	1	2
	Jauhelihan valmistus	1	1	1
Kala-ala	Kalajalosteiden valmistus	2-3	2	5
	Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	2	2	2
Vilja- ja kasvisala	Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	0,5-1	6	6
	Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia	0,5	3	2
	Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	0,3	1	1
	Pakkaamotoiminta ja kauppakunnostus	0,3	1	1
Elintarvikeiden valmistus, ei maito/liha/kala/ muna/vilja-kasvis	Muu valmistus	1	1	1
Elintarvikkeiden tarjoilu	Grilli- tai pikaruokatoiminta	0,3-0,5	12	3
	Kahvilatoiminta	0,3	24	4
	Pitopalvelu	0,3-0,5	8	3
	Pubitoiminta	0	14	0
	Ravintolatoiminta	0,3-1	33	22
	Suurtalous, keskuskeittiötoiminta	1-2	3	4
	Suurtalous, laitoskeittiö	0,5-1	18	12
	Tarjoilukeittiötoiminta	0,3	31	3
Elintarvikkeiden myynti	Elintarvikkeiden tukkumyynti	0,3	1	0
	Elintarvikkeiden vähittäismyynti	0,3-2	64	23
Kansalliset toiminnalliset helpotukset	Lihan käsittely	0,3	2	1
Vienti ja tuonti	Elintarvikkeiden maahantuonti	0,3	5	2
	Elintarvikkeiden maastavienti	0,3	1	0
Elintarvikkeiden kuljetukset	Elintarvikkeiden kuljetus	0	1	0

Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen, pakkaaminen	Muu elintarvikkeiden varastointi	0,3	5	1
Vain ruoka-apu-toiminta	Elintarvikkeiden luovutus ruoka-avussa	0	4	0
	Elintarvikkeiden tarjoilu ruoka-avussa	0	3	0
	Elintarvikeiden varastointi ruoka-avussa	0	2	0
YHTEENSÄ			**251**	**105**

Alkutuotanto	Puutarhaviljely, avomaa	0,3	25	6
	Puutarhaviljely, kasvihuone	0,2	1	0
	Munantuotanto	0,2	2	0
	Kalastus	0	4	0
	Vesiviljely	0,2	7	2
	Hunajantuotanto	0	10	0
	Maidontuotanto	0,2-0,5	20	7
	Lihantuotanto	0	47	0
	Peltoviljely	0	211	0
YHTEENSÄ			**327**	**15**

LIITE 2. Elintarvikevalvonnan näytteenottosuunnitelma.

Valvontakohde tyyppi	Tutkittava näyte	Näytteiden määrä / valvontakohde
Liha-alan laitos		
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	Lihavalmiste	0-3
Kala-alan laitos		
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	Mäti	0-1
Kalajalosteiden valmistus	Kalajaloste (lämmin-kylmäsavukala, graavikala tai maustekala) Mäti	0-3
Leipomot		
Leipomotuotteiden valmistus helposti pilaantuvia leipomotuotteita.	Konditorian raaka-aine Piirakoiden täyte Valmiit konditoriatuotteet Piirakat, pasteijat Ruokaleipä (suola)	0-2
Ruoka- ja kahvileipien valmistus	Ruokaleipä (suola)	0-1
Vähittäismyynti		
Elintarvikkeiden vähittäismyynti, käsitellään helposti pilaantuvia elintarvikkeita	Jauheliha Marinoitu liha Pakkaamaton tuore kala tai kalavalmista Sellaisenaan syötävät lihavalmisteet Vihersalaatti/ruokasalaatti	0-2
Elintarvikkeiden vähittäismyynti, myydään pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita	Irto- tai pehmytjäätelö Raaka kala tai kalavalmiste Lihavalmiste Kasvisvalmiste	0-2

Valvontakohde tyyppi	Tutkittava näyte	Näytteiden määrä / valvontakohde
Tarjoilupaikat		
Ravintolat	Lihavalmiste Jäähdytetty valmisruoka Salaatti tai raaste	0-2
Grilli- tai pikaruokatoiminta	Lihavalmiste Jäähdytetty valmisruoka Salaatti tai raaste	0-2
Kahvilat	Voileipä tai vastaava Salaatti tai raaste Jäähdytetty valmisruoka	0-1
Suurtalous, laitoskeittiöt	Salaatti tai raaste Jäähdytetty valmisruoka	0-2
Suurtalous, keskuskeittiöt	Salaatti tai raaste Jäähdytetty valmisruoka	0-2

LIITE 3. Laboratorion kanssa sovitut elintarvikkeiden tutkimuspaketit.

PAKETTI 1
Maito ja nestemäiset maitovalmisteet
Enterobacteriaceae
Listeria monocytogenes

PAKETTI 2
Jäätelöt ja maitopohjaiset jälkiruoat
Kokonaispesäkeluku
Enterobacteriaceae
alustava bacillus cereus (jälkiruoat)
Salmonella
listeria monocytogenes

PAKETTI 3
Raakalihavalmisteet (jauheliha, raakana syötävät / kylmäsavustettu)
Aistinvarainen arviointi (ulkonäkö, haju)
Kokonaispesäkeluku
E.coli
Salmonella

PAKETTI 4
Kypsät lihavalmisteet (ruokamakkarat, viipaleet, suikaleet ym.)
Kokonaispesäkeluku
Enterobacteriaceae
Maitohappobakteerit
Clostridium perfringes (suojakaasu- ja hapettomat pakkaukset)
koagulaasipositeiiviset stafylokikit (viipaloidut)
Listeria monocytogenes (erityisesti liha-alan laitokset)

PAKETTI 5
Raaka kala
Aistinvarainen arviointi (ulkonäkö, haju)
Kokonaispesäkeluku
E.coli
Listeria monocytogenes

PAKETTI 6
Kylmäsavukala, graavikala, mäti, lämminsavukala, hiillostettu kala
Kokonaispesäkeluku
Koagulaasipositiiviset stafylokokit
Listeria monocytogenes
Enterobacteriaceae

PAKETTI 7
Leipomovalmisteet (kondioriatuotteet, piirakat, pasteijat)
Kokonaispesäkeluku

Enterobacteriaceae
Alustava bacillus cereus
Listeria monocytogenes (jos tuotteen myyntiaika 5 vrk tai yli)
Koagulaasipositiiviset stafylokokit
Hiivat ja homeet

PAKETTI 8
Salaatit (vain tuoretuotteita sisältävät)
E.coli
Alustava Bacillus cereus
Listeria monocytogenes (jos tuotteen myyntiaika 5 vrk tai yli)
Koagulaasipositiiviset stafylokokit
Hiivat ja homeet

PAKETTI 9
Salaatit (kypsät tai kypsät ja raa´at raaka-aineet)
E.coli (jos salaatti sisältää kypsiä sekä raakoja raaka-aineita)
alustava Bacillus cereus
Enterobacteriaceae
Listeria monocytogenes (jos tuotteen myyntiaika 5 vrk tai yli)
Koagulaasipositiiviset stafylokokit

PAKETTI 10
Valmisruoat, keitot, liemet kastikkeet
Kokonaispesäkeluku
Enterobacteriaceae
Alustava Bacillus cereus
Clostridium pergringens

PAKETTI 11
Keitetty riisi
Kokonaispesäkeluku
Alustava Bacillus cereus

PAKETTI 12
Kebabliha, kypsä (tarjoilupaikat)
Kokonaispesäkeluku
alustava Bacillus cereus
E.coli
Koagulaasipositiiviset stafylokokit
Salmonella

Lihavoiduilla kirjaimilla merkityt tarkoittavat perustutkimuksia ja muut ovat lisätutkimuksia, joita tehdään harkinnan perusteella. Pakettien hinnat määräytyvät laboratorion voimassa olevan hinnaston mukaisesti. Pakettien sisältöön voi tulla tarkistuksia vuoden aikana.

4 TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA

4.1 Johdanto

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet muun muassa tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Tupakkalain tavoite tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppumisesta on näkynyt tarpeena tiukentaa tupakkalainsäädäntöä. Toisaalta esiin on noussut myös tarve tupakkalain soveltamisalan laajentamiselle, kun uusia tuotteita on tullut markkinoille. Tupakkalain valvonnan näkökulmasta nämä muutokset ovat lisänneet valvonnan tarvetta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden myynnin osalta. Myös savuttomien nikotiinituotteiden mm. nikotiinipussin myynti on tullut tupakkalainsäädännön piiriin.

Valvira on laatinut valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman vuosille 2025 - 2028 ja päivittänyt sen vuodelle 2026 vastaamaan 1.8.2025 voimaan tulleen tupakkalain muutosta, jossa savuttomat nikotiinituotteet uutena tuoteryhmänä lisättiin tupakkalakiin.

Tupakkalain valvontaohjelman tavoitteena on
- yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta paikallista riskinarviota unohtamatta sekä
- valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdistaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään tupakkalain tavoitteiden toteutumista.

4.2 Kunnan tupakkalain mukaiset tehtävät

Haminan kaupungissa, Miehikkälän ja Virolahden kunnissa tupakkalain mukaisia tehtäviä hoitaa Haminan kaupungin lupavaliokunta. Lupavaliokunta on siirtänyt toimivaltaansa alaisilleen viranhaltijoille terveysinsinöörille ja terveystarkastajille tupakkalain valvonnassa seuraavasti:

- tupakkatuotteiden, savuttomien nikotiinituotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluvan myöntäminen (44 §)
- nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntilupa ilmoituksen käsittely (48 §)
- tukkumyynnin ilmoituksenvaraisuus (50 §)
- tarkastus- ja näytteenotto-oikeus (86 § 1 mom. kohdat 1) ja 2))
- tupakkalain säännösten ja määräystenvastaisen toiminnan kieltäminen (96 §)

Tupakkalain 8 §:n mukaan kunta huolehtii omalla alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Kunta valvoo tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista; tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista sekä tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista. Lupa- ja valvontavirastolla ja kunnalla on osittain päällekkäinen toimivalta valvoa tupakkalain alaisia tuotteita sekä niiden vähittäismyyntipakkauksia ja markkinointia. Lupa- ja valvontaviraston ja kunnan tekemän valvonnan välinen työnjako riippuu siitä, mitä em. seikoista valvotaan.

Vähittäismyyntipakkauksien valvonta

Kunnan osalta toimivalta vähittäismyyntipakkausten valvontaan seuraa tupakkalain 8 §:ssä säädetystä kunnan tehtävästä valvoa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä sekä tupakkalain 31 §:ssä säädetystä vähittäismyyntipakkauksia koskevasta yleissäännöksestä.

Markkinavalvontalain 4 §:n mukaisesti Lupa- ja valvontavirasto ja kunnat alueellaan ovat laissa tarkoitettuja markkinavalvontaviranomaisia tupakkalain osalta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten valvontaan sovelletaan pääsääntöisesti markkinavalvontalainsäädännön valvontakeinoja. Kunta valvoo, että tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikoissa myytävien tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat säännösten mukaisia. Mikäli kunta havaitsee myynnissä olevan vähittäismyyntipakkauksia, joiden säännöstenmukaisuus on kyseenalainen tai jotka ovat ilmeisen lainvastaisia, on siitä ilmoitettava viivytyksettä Lupa- ja valvontavirastoon. Kunta huolehtii lisäksi siitä, että vähittäismyyjä ei jatka ilmeisen lainvastaisen tuotteen myyntiä kuluttajille.

Tuotevalvonta

Kunnan osalta toimivalta tupakkalain alaisten tuotteiden valvontaan seuraa tupakkalain 8 §:ssä säädetystä kunnan tehtävästä valvoa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä sekä tupakkalain luvuista 3 ja 4, joissa säädetään tuotteiden vaatimuksista. Kunta ei tee varsinaista tuotevalvontaa, vaan valvoo yleisellä tasolla, esimerkiksi vähittäismyyntipakkauksista tehtävin havainnoin, että myynnissä olevat tuotteet täyttävät tupakkalain tuotteille säädetyt vaatimukset. Jos kunta havaitsee tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikassa tuotteita, joiden säännösten mukaisuus on kyseenalainen tai jotka ovat ilmeisen lainvastaisia, on siitä ilmoitettava viivytyksesttä lupa- ja valvontavirastoon. Kunta huolehtii lisäksi siitä, että vähittäismyyjä ei jatka ilmeisen lainvastaisen tuotteen myyntiä kuluttajille.

Etämyynnin ja markkinointikiellon valvonta

Kunta valvoo alueellaan tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista (TupL 6 §). Edellä mainittu koskee myös etämyynnin valvontaa, jossa toimivaltainen kunta määräytyy etämyyntiä harjoittavan yhtiön virallisen kotipaikan mukaan.

Lupa- ja valvontavirasto ja kunnat valvovat yhdessä tupakkalain 9 luvussa säädettyä markkinointikieltoa (TupL 6 § ja 8 §). Työnjako määräytyy pitkälti sen mukaan, voidaanko tupakkalain vastainen markkinointitoimi estää riittävän tehokkaasti kunnan toimenpitein vai onko toiminta niin laajalle ulottuvaa, että se edellyttää valtakunnallista päätöksentekoa. Kunta valvoo, ettei tupakkalaissa olevaa markkinointikieltoa rikota sen alueella. Tehokkaan valvonnan edellytys on, että lupa- ja valvontavirasto saa mahdollisimman nopeasti tiedon markkinointi-toimista, jotka on toteutettu laaja-alaisesti. Kunnan tupakkalakia valvovan viranomaisen onkin ilmoitettava havainnoistaan viivytyksettä lupa- ja valvontavirastoon.

4.3 Tarkastusten sisällön määrittely

Tupakkalain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat. Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyynti on luvanvaraista ja tukkumyynti ilmoituksenvaraista toimintaa.

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotuksia ja määräyksiä, jotta lain edellytykset toteutuvat. Tupakkalain toteutumista valvotaan usein samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Valvontitoejärjestelmässä vatissa on tarkastuslomakepohjat valvontakohteiden tarkastamista varten. Tupakkalain mukaiset tarkastukset tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta, ellei tarkastus edellytä toiminnasta vastaavan henkilön paikalla oloa. Myyntipaikkojen tarkastukset tehdään pääsääntöisesti esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin kohdistuvan muun ympäristöterveydenhuollon lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä.

4.3.1 Tupakkalain mukaisen vähittäismyynnin tarkastus

Tupakkalain mukaisessa vähittäismyyntipaikassa tarkastetaan seuraavat asiat riippuen siitä mitä tuotteita valvontakohteessa on myynnissä:

Myyntilupa:
- vastaavatko viranomaiselle ilmoitetut tiedot todellisuutta
- onko myynnissä olevat tuoteryhmät ilmoitettu viranomaiselle oikein
- vastaako myyntipisteiden lukumäärä viranomaiselle ilmoitettua lukumäärää
- onko tuotteet sijoitettu ilmoitettujen tietojen mukaisesti
- onko myyjä paikalla myyntipisteessä niin, että tämä pystyy jatkuvasti valvomaan tupakkalain alaisten tuotteiden ostotilannetta (valinta, maksaminen, vastaanottaminen)
- onko myyntilupa-asiakirja jokaisessa myyntipisteessä esillä asiakkaiden hyvin havaittavissa

Ikäraja:
- myydäänkö alaikäisille tupakkatuotteita tai vastavia tuotteita
- onko tupakkalain mukainen myyntikieltoilmoitus jokaisella myyntipisteellä asiakkaiden hyvin havaittavissa
- onko toimijalla käytössä oleva, säännökset täyttävä omavalvontasuunnitelma
- onko myyntipaikkaan nimetty vastuuhenkilö omavalvontasuunnitelmassa
- onko myyjät koulutettu niin, että he tuntevat tupakkalain säännökset
- onko tupakkatuotteiden myyjä yli 18-vuotias tai yli 18-vuotiaan valvonnassa

Myyntipakkaukset:
- myydäänkö tuotteet vähittäismyyntipakkauksissa (pois lukien yksittäin myytävät sikarit)
- täyttyvätkö myynnissä olevien tuotteiden vähimmäispakkauskoot
- sisältääkö vähittäismyyntipakkaus pienempiä pakkauksia tai voidaanko se jakaa pienempiin pakkauksiin
- ovatko savukkeiden ja kääretupakan pakkaukset muodoltaan, materiaaliltaan ja avausmekanismiltaan lain mukaisia (TupL 35 §)
- onko vähittäismyyntipakkaukset varustettu suomen- ja ruotsinkielisillä varoitusteksteillä
- onko vähittäismyyntipakkaukset varustettu kuvallisilla varoituksilla
- onko vähittäismyyntipakkauksissa ei-sallittuja merkintöjä (esim. makuun tai tuoksuun liittyviä merkintöjä)
- ovatko mahdollisesti irrallisena myytävät sikarit varustettu tupakkalain mukaisilla pakkausmerkinnöillä
- ovatko pakkauksen turvaominaisuudet sellaisia kuin pitää

Sähkösavukkeiden ja niissä käytettävien nesteiden vähittäismyyntipakkaukset:
- myydäänkö tuotteet vähittäismyyntipakkauksissa

- onko nikotiininesteen nikotiinipitoisuus korkeintaan 20 mg/ml
- sisältävätkö vähittäismyyntipakkaukset luettelon tuotteen sisältämistä ainesosista, maininnan tuotteen nikotiinipitoisuudesta ja annostuksesta, valmistajan eränumeron, suosituksen tuotteen pitämisestä lasten ulottumattomissa, suomen ja ruotsinkieliset terveysvaroitukset sekä lehtisen, joka sisältää tietoja tuotteesta ja sen käytöstä sekä yhteystiedot,
- sisältävätkö vähittäismyyntipakkaukset kiellettyjä merkintöjä

Sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden merkinnät:
- onko nikotiininesteellä valmiiksi täytetyn sähkösavukkeen sekä täyttösäiliön merkitty CLP-asetuksen mukaisesti

Poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen vähittäismyyntipakkausmerkinnät:
- onko vähittäismyyntipakkauksessa suomen- ja ruotsinkieliset varoitukset tuotteen aiheuttamista terveyshaitoista
- onko vähittäismyyntipakkauksessa ei sallittuja merkintöjä (esim. antaa väärän vaikutelman tuotteesta tai tuotteeseen liittyvistä riskeistä)

Yleisten kieltojen tarkastaminen:
- myydäänkö vähittäismyyntipaikassa suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa (nuuska), purutupakkaa tai nenänuuskaa
- myydäänkö vähittäismyyntipaikassa nikotiininestettä, jonka nikotiinipitoisuus on yli 20 mg/ml
- harjoittaako toiminnanharjoittaja toimintaa, jossa hän myisi tai muutoin luovuttaisi tupakkatuotteita, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä etäviestimiä käyttäen
- onko käytössä automaattilaitteita
- maksaako vähittäismyyjä tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakointivälineen, tupakkajäljitelmän, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen hinnasta hyvitystä, joka määräytyy ko. tuotteiden ostojen mukaan (esim. kanta-asiakaskortit tai etuohjelmat)

Esilläpitokielto
- onko kohteessa esillä tupakkatuotteita, vastikkeita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä, savuttomia nikotiinituotteita tai tavaramerkkejä
- voivatko asiakkaat ottaa itse edellä mainittuja tuotteita
- jos myyntipaikassa on kuvasto tai luettelo, täyttävätkö ne vähittäismyyntiasetuksen vaatimukset
- missä kuvastoa tai luetteloa säilytetään

Markkinointikiellon tarkastaminen:
- onko myyntipaikassa tupakkalain alaisten tuotteiden mainoksia
- onko myyntipaikassa tupakkalain alaisten tuotteiden epäsuoraa mainontaa
- onko tupakkalain alaisten tuotteiden mahdollinen esillepano mainonnallista (esim. tuotteiden hintojen korostaminen, tuotteiden sijoittelu lasten ja nuorten tuotteiden läheisyyteen)
- ovatko tuotteiden hintamerkinnät mainonnallisia
- onko tupakkalain alaisissa tuotteissa erityisesti lapsia kiinnostavia aiheita
- onko myyntipaikassa mainonnallisia tai alaikäisiä kiinnostavia myyntikieltoilmoituksia (esim. korostettu K-18 merkintä)

Jäljitettävyys
- toteutuuko tuotteiden jäljitettävyys jäljitettävyyden tietovarannon kautta

4.3.2 Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta

Tupakkalain 74 §:ssä on määritelty tilat ja alueet, joissa tupakointi on kielletty. Säännöksen mukaan tupakointi on kielletty

- rakennuksen, kulkuneuvon tai muun vastaavan paikan sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä taikka elinkeinotoiminnassa tuotettujen tai julkisten palvelujen tarjoamista varten asiakkaiden käytettävissä
- ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa tai katsomoissa taikka muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan
- leikkikentillä, joista on laadittava kuluttajaturvallisuuslain mukainen turvallisuusasiakirja
- lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille
- yleisellä uimarannalla toukokuun alusta syyskuun loppuun; yleisellä uimarannalla tarkoitetaan uimarantaa, jossa kunnan terveydensuojeluviranomainen odottaa huomattavan määrän ihmisiä uivan ja josta on tehtävä terveydensuojelulain mukainen ilmoitus

Tupakkakieltojen ja rajoitusten valvontaa tehdään suunnitelman mukaisesti vain ravintoloissa tai muussa ravitsemusliikkeessä, jossa on erillinen tupakointitila. Tupakointitiloja tarkastettaessa käydään läpi omavalvontasuunnitelma, jossa esitetään kuinka tupakointitilan toimivuus varmistetaan ja kuinka tilan olosuhteita ja järjestystä valvotaan tilan ulkopuolelta. Tupakointitilan koon tulee olla suhteutettuna liikehuoneiston kokoon ja asiakaspaikkojen määrää eikä sinne saa tarjoilla. Tupakansavua ei saa kulkeutua tupakointitilan ulkopuolelle.

Tilat ja alueet, joissa tupakointi on kielletty, myös sähkösavukkeen ja kasviperäisten poltettavaksi tarkoitettujen tuotteiden käyttö on kielletty.

Joissakin terveydensuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, kuten päiväkodeissa ja oppilaitoksissa, tehdään terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä usein havaintoja tupakkalain noudattamisesta. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus.

Tupakointi on kielletty asunto-osakeyhtiön tai muun asuinyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa, joilla tarkoitetaan esimerkiksi rappukäytäviä ja asukkaiden yhteiskäytössä olevia tiloja kuten ullakkotiloja, pyöräkellareita, muita säilytystiloja, kerhohuoneita, saunatiloja ja pesutupia. Asuinyhteisöllä on jo ennestään ollut mahdollisuus järjestyssäännöissään kieltää tupakointi asuinyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa. Uuden tupakkalain (549/2016) myötä asuntoyhteisöillä on 1.1.2017 alkaen oikeus hakea kunnalta tupakointikieltoa myös asukkaiden hallinnassa oleviin tiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittely on maksullista.

4.4 Valvontakohteiden tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika

Tupakkalain säännöllistä valvontaa suoritetaan yleensä osana kohteessa tehtävää muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin tehdyn muun ympäristöterveydenhuollon lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä valvotaan myös tupakkalain perusteella tupakanmyyntiä ja mainontakieltoa.

Valviran laatimassa valtakunnallisessa tupakkavalvonnan valvontaohjelmassa vuosille 2025-2028, ei ole määritetty suositeltuja, toimintatyyppikohtaisia tarkastustiheyksiä aiempaan tapaan. Valvontaohjelman mukaan toiminnat, joihin ei liity suurta väärinkäytön riskiä, voidaan tarkastaa neljän vuoden välein, tarkastustiheys 0,25. Tarkastustiheys arvioidaan kuitenkin kohteen mukaan ja tarkastusväliä voidaan lyhentää tai pidentää kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Riskinarvioinnissa merkittäviä tekijöitä tarkastustiheyden laskemiselle tai nostamiselle ovat esimerkiksi valvontahistoriasta ilmenevät toistuvat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin, myynnin omavalvontaan liittyvät puutteet tai tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja/tai mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, sairaat). Syitä lyhennetylle tarkastusvälille voivat olla esimerkiksi omavalvonnan puutteet tai aiemmat rikkomukset. Perusajatuksena on, että valvonnan kohdentaminen riskiperusteisesti tuo vaikuttavuutta.

Vuosille 2025 - 2028 suunniteltujen tarkastusten lukumäärä kohdetyypeittäin on esitetty liitteessä 1.

Kokonaisuudessa tupakkalain mukaiseen valvontaan arvioidaan käytettävän 0,2 htv:ta. Resurssin arvioidaan riittävän suunnitelmalliseen valvontaan. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi tehdään suunnitelman ulkopuolista valvontaa. Tällaista valvontaa ovat erilaiset yllättävät valvontatapaukset, joita ei ole mahdollista sisällyttää etukäteen valvontasuunnitelmaan. Kyseeseen voivat tulla esimerkiksi valitukset, jotka koskevat tupakan myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, tupakan mainontaa tai tupakointikieltojen rikkomista. Myös yhteystyö eri tahojen kesken vie työaikaa. Voimavaroja edellyttävät myös kunnan viranomaisten toiminta tupakkalain asiantuntijoina sekä vähittäismyyntilupahakemusten käsittely.

4.5 Valvonnan painopisteet

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uudet tarpeet. Valvontaohjelman suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolisiin kohdetyyppeihin voidaan kohdistaa suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohdetyyppi on valvontaohjelman painopisteenä. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistuneiden kohdetyyppien osalta tupakkalain toteutumista valvotaan yhä muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä. Valvonnan valtakunnalliset painopistealueet on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Valvonnan painopisteet suunnitelmakaudella.

Tupakkalain mukaisen valvontaohjelman painopisteet 2025-2028
Savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta
Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa
Etämyynti
Markkinointi
Ehkäisevä päihdetyö

Valvontayksiköllä ei ole omia projekteja vuonna 2027. Ohjelmakauden aikana painotetaan valtakunnallisesti viranhaltijoiden osaamisen kehittämistä toimintaympäristön muuttuessa. Osaamisesta pidetään huolta osallistumalla koulutuksiin sekä työnohjaustilaisuuksiin ja perehtymällä ohjeistukseen.

Savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta

Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että savuttomien nikotiinituotteiden myyntiä valvotaan tupakkalain vaatimalla tavalla huomioiden muun muassa ikärajavalvonta. Savuttomien nikotiinituotteiden pakollisten merkintöjen valvontaa suoritetaan osana myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät. Lisäksi valvotaan esimerkiksi tuotteiden nikotiinipitoisuutta, myynnissä olevia makuja ja terveysvaroituksia.

Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa

Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten laittoman kaupan ehkäisyä koskevien pakollisten pakkausmerkintöjen valvontaa suoritetaan osana myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät.

Ohjelmakauden aikana tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkausten osalta erityistä huomioita siihen, että kaikissa tupakkatuotteissa on tupakkalain edellyttämä turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyden mahdollistava yksilöllinen tunniste. Lisäksi tarkastetaan jäljitettävyyttä koskevien tietojen oikeellisuus jäljitettävyysjärjestelmän toissijaisesta tietovarastosta. Tarkastuksen kohteena on sekä yksittäistä tupakkatuotetta koskevien kirjausten oikeellisuus, että talouden toimijan omien tietojen oikeellisuus jäljitettävyys-järjestelmässä.

Etämyynti

Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, nikotiininesteiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden rajat ylittävä etämyynti on kielletty. Etämyynnin kielto on tarkoitus laajentaa tupakkalain muutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 38/2024 vp) mukaisesti koskemaan myös savuttomia nikotiinituotteita. Ohjelmakauden aikana seurataan ja tarvittaessa puututaan etämyyntikiellon piirissä olevien tuotteiden myyntiin internetin välityksellä.

Mainonta

Tupakkalaissa säädettyjä tuotteita koskee ehdoton markkinointikielto. Valvonnassa kiinnitetään huomiota eri kanavien kautta tapahtuvaan markkinointiin ja valvotaan kaikkia

tupakkalain mukaisia tuotteita koskevaa ehdotonta markkinointikieltoa. Valvonnassa pyritään myös viranomaisyhteistyöhön eri tasoilla.

Ehkäisevän päihdetyö

Painopisteen tavoitteena on kehittää tupakkalakia valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyötä niin, että yhteistyön tulokset tukisivat sekä tupakkalain että EPT-lain tavoitteiden toteutumista. Yhteistyöllä voidaan vaikuttaa tupakkalain alaisten tuotteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen ja lain tavoitteiden edistämiseen. Ohjelmakauden aikana pyritään lisäämään yhteistyötä ehkäisevän päihdetyön kanssa.

4.6 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen

Tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevalla tarkastuskäynneillä käytetään ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia, savua on ilmassa, jos savua on nähtävissä haistettavissa tai tunnettavissa. Aistinvarainen havainnointi riittää yleensä savuttomuuden arvioinnin perusteeksi viranomaistarkastuksessa. Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto tapahtuu ainoastaan poikkeustilanteissa, joissa aistinvaraista arviointia tai merkkisavututkimusta ei voida käyttää tai epäselvissä ja riitatilanteissa.

Tupakkalain myyntiä ja markkinointia koskevien säännösten valvontaan ei yleensä liity näytteenottoa, mutta se on kuitenkin tietyissä tilanteissa mahdollista. Lupa- ja valvontavirasto voi tehdä näytteenottopyyntöjä kunnalle yksittäisissä valvontaan liittyvissä asioissa. Näihin liittyvistä käytännön järjestelyistä sovitaan tapauskohtaisesti.

4.7 Maksut

Tupakkalain mukainen valvonta on maksullista. Valvontaa koskevat maksut perustuvat
- myyntiluvan tai -ilmoituksen käsittelyyn
- myyntiluvan haltijaan tai -ilmoituksen tekijään kohdistuvaan vuosittaiseen valvontamaksuun

Kunta perii vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisen, myyntipistekohtaisen valvontamaksun siltä, jolla on tupakkalain 44 §:ssä tarkoitettu tai vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa, sekä siltä, joka on tehnyt tämän lain 50 §:ssä tarkoitetun tukkumyynti-ilmoituksen. Lisäksi tupakkalain 90 §:n mukaan kunta perii maksu tupakkatuotteidenmyyntiluvan hakijalta myyntiluvan käsittelystä, nikotiininesteen vähittäismyyntiä koskevan ilmoituksen käsittelystä, tukkumyynti-ilmoituksen käsittelystä sekä tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittelystä, siten että ne vastaavat määrältään enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.

4.8 Suunnitelman toteutumisen arviointi ja seuranta

Valvontasuunnitelman toetutuminen arvioidaan vuosittain lupavaliokunnassa. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan, kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja siten suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet tai syyt miksi suunnitelma ei ole toteutunut sekä mitkä tekijät ovat tukeneet suunnitelman toteutumista. Valvonnan kattavuus arvioidaan valvontakohdetyypeittäin toteutuneiden tarkastusten perusteella. Myös painopistealueiden valvonnan toteutuminen huomioidaan arvioinnissa. Toteuman arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös siihen, millä tavalla valvonnan tavoitteiden toteutumista sekä valvonnan vaikuttavuutta voidaan parantaa seuraavalla valvontaohjelmakaudella.

Valvontasuunnitelma tarkastetaan vuosittain, aina vuoden lopussa. Tällöin huomioidaan valvontakentässä tapahtuneet muutokset ja arvioidaan valvontasuunnitelman päivittämistarve. Tarvittaessa suunnitelma päivitetään ja muutokset käsitellään valiokunnassa.

LIITE 1. Tupakkalain valvontasuunnitelma

Toimintatyyppi	**Valvontakohteiden määrä**	**Tarkastustiheys**	**Tarkastusten määrä 2027**
Vähittäismyynti (TupL)	25	0,25-0,5	12
Ravintola tai muu ravitsemusliike, jossa on erillinen tupakointitila	1	0,3	1

5 ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA

5.1 Johdanto

Eläinlääkintähuoltolain 6 §:n mukaan järjestäjän eli kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Kunnan on suunnitelmassaan osoitettava, että eläinlääkäripalvelut on järjestetty eläinlääkintähuoltolain edellyttämällä tavalla.

Ruokaviraston laatima eläinlääkintähuollon valtakunnallinen suunnitelma (EHO 2026-2028) ohjaa kuntia eläinlääkintähuoltolain (285/2023) edellyttämien järjestämissuunnitelmien valmistelussa. Tämä suunnitelma sisältää tiedot järjestämisvastuun piiriin kuuluvien eläinlääkäripalvelujen tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä suunnitelman eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitetusta eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan.

Haminan kaupungin ympäristöpalvelut järjestää Haminan, Kotkan, Miehikkälän, Pyhtään ja Virolahden eläinlääkintähuollon palvelutarjonnan. Tämä valvontasuunnitelman osa koskee Haminan kaupungin järjestämisvastuun piiriin kuuluvia kaupungineläinlääkärin tehtäviä, joista on säädetty eläintautilaissa, eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa, eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa, eläinten kuljetuksesta annetussa laissa, eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa.

5.2 Voimavarat

Toiminta-alueen resurssitarve eläinlääkintähuollon osalta on kartoitettu valvonta- ja palvelutarpeen selvittämiseksi (liite 1). Tiedot tuotantoeläinten- ja tilojen määrästä toiminta-alueella on saatu Naseva- ja Sikava-järjestelmistä ja osa luvuista perustuu eläinlääkäreiden omaan arvioon.

Koska eläinlääkintähuollon henkilöstöresurssi ovat pieni ja palveluja tuotetaan ympärivuorokautisesti, ovat palvelut alttiita häiriötilanteille. Eläinlääkintähuollossa on koettu aiemmin resurssipulaa ja siksi toiminnassa pyritään panostamaan sijaisten perehdyttämiseen, työhyvinvointiin ja selkeyttämään tehtävänjakoa vielä tulevaisuudessa. Vuoden 2026 alussa yksi kaupungineläinlääkärin viroista on muutettu vastaavan kaupungineläinlääkärin viraksi. Eläintenhoitaja on tärkeässä roolissa keventämässä eläinlääkäreiden työkuormaa.

5.2.1 Henkilöresurssit, vastuualueet ja työnjako

Kunta työnantajana huolehtii, että kaupungineläinlääkärin virkaan valitaan tehtävään päteviä henkilöitä. Kaupungineläinlääkäri-praktikoiden, hygieenikkoeläinlääkäreiden ja valvontaeläinlääkäreiden tulee olla Suomessa laillistettuja eläinlääkäreitä ja

perehtyneitä virkaan kuuluviin tehtäviin. Virkaa voi kuitenkin väliaikaisesti hoitaa eläinlääketieteen opiskelija, jolla on oikeus eläinlääkärin ammatinharjoittamislain 7 §:n nojalla harjoittaa väliaikaisesti eläinlääkärin ammattia. Palkattavien eläinlääkäreiden tai eläinlääketieteen opiskelijoiden pätevyys tarkistetaan ennen virkamääräyksen laadintaa Ruokaviraston ylläpitämästä eläinlääkärirekisteristä. Lisäksi vakituisen eläinlääkäreiden tutkintotodistukset tarkistetaan viran vastaanottamisen yhteydessä.

Eläintenhoitajalta edellytetään klinikkaeläintenhoitajan ammattitutkintoa. Tehtävänjaossa on huomioitava, että osa eläinlääkäripalvelujen tehtävistä on varattu ainoastaan eläinlääkärin tehtäviksi. Esimerkiksi lääkkeiden luovutus vastaanotolta edellyttää aina eläinlääkärin päätöstä asiasta, samoin eläinlääkinnällinen tutkimus, eläimen taudinmääritys ja näihin liittyvistä hoidoista ja lääkityksistä päättäminen.

Vastaava kaupungineläinlääkäri huolehtii eläinlääkäreiden, eläintenhoitajien ja harjoittelijoiden perehdytyksestä. Haminan vastaanotolla vastaava eläinlääkäri ja Pyhtään vastaanotolla vastaanoton tiimivetäjä perehdyttävät henkilöstön vastaanoton laitteisiin. Kaupungin yleisten perehdytysohjeiden lisäksi erityisesti eläinlääkintähuollon perehdytykseen kuuluvat asiat on koottu Haminan kaupungin Eläinlääkintähuolto-verkkokansioon.

5.3 Hankkeet ja valvonnan painopisteet

Elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa 2025–2028 eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnalle on asetettu valtakunnalliset painopisteet vuodelle 2027, jotka ovat

- Eläinlääkintähuollon toiminnan varmistaminen ja tehostaminen. Ruokavirasto kehittää kuntien ohjausta ja yhteistyötä kuntien kanssa sekä yhtenäistää tulkintoja ja käytäntöjä ml. kustannus- ja korvausasiat. Kunnat varmistavat eläinlääkintähuollon järjestämisvelvoitteiden toteutumisen eläinlääkäripalveluiden ja valvonnan osalta kustannustehokkaasti.
- Eläintautiseurantojen ja -valvontojen toteutumisen tehostaminen, pitopaikoissa toteutettavat tarkastukset ja näytteenotto. Eläinlääkärit toteuttavat näytteenotot sekä raportoinnin ohjeistuksen mukaisesti.
- Laajamittaisen koiratoiminnan ilmoitusvelvollisuuden ja rekisteröinnin valvonta. Ruokavirasto suorittaa EPR:n ja koirarekisterin ristiintarkastuksen siten, että voidaan havaita toimijat, jotka eivät ole tehneet ilmoitusta ammattimaisesta ja muutoin laajamittaisesta toiminnasta viranomaiselle. Lisäksi kerätään suoraan Koirarekisterin asiakaspalveluun saapuneet ilmiannot kasvattajan rekisteröinnin laiminlyönnistä. Tiedot käsitellään virastossa ja toimitetaan kuntiin. Kunnaneläinlääkärit toteuttavat valvonnan.

Afrikkalaisen sikaruton (ASF) torjuntatyö tullee sitomaan osan käytettävissä olevista resursseista toiminta-alueella. Tämän vuoksi kaikkia suunniteltuja painopisteitä ei välttämättä pystytä toteuttamaan kuten suunniteltu.

5.4 Eläinten terveyden valvonta

5.4.1. Eläintautivalmius

Kaksi kaupungineläinlääkäriä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön.

Poikkeustilanteessa valmiuseläinlääkärit sekä tarvittava määrä muita praktikkoeläinlääkäreitä siirtyvät hoitamaan Ruokaviraston määräämiä eläintautitehtäviä.

Poikkeustilanteissakin tulee turvata välttämättömien eläinlääkintähuollon tehtävien hoito eli vähintään yksi kaupungineläinlääkäreistä keskittyy huolehtimaan kiireellisen eläinlääkäriavun antamisesta päivystysluonteisesti koko toimialueella ja kaikki kiireettömät toimenpiteet siirretään.

Valmiuseläinlääkärit osallistuvat valmiuseläinlääkäreille järjestettäviin koulutuksiin ja kaikki kaupungineläinlääkärit muihin järjestettäviin eläintautivalmiutta ylläpitäviin koulutuksiin mahdollisuuksien mukaan.

Kesästä 2026 alkaen Afrikkalaisen sikaruton torjuntatyö on vaikuttanut valvonnan resursseihin sitoen erityisesti valvontaeläinlääkärit sikojen pitopaikkojen valvontaan.

5.4.2. Eläintautiepäilyt ja -tapaukset

Tarttuvat eläintaudit jakautuvat lakisääteisesti vastustettaviin, ilmoitettaviin ja muihin tarttuviin eläintauteihin. Lakisääteisesti vastustettavat eläintaudit jaetaan edelleen helposti leviäviin, vaarallisiin ja valvottaviin eläintauteihin. Lakisääteisesti vastustettavien eläintautien vastustustoimenpiteistä vastaa yleensä kaupungineläinlääkäri tai Ruokavirasto, siten kuin eläintautilaissa on tarkemmin säädetty.

5.4.3 Eläintautien ilmoittaminen

Yhteistoiminta-alueen kaupungineläinlääkärit toimittavat kuukausiyhteenvedon alueella epäillyistä tai todetuista eläintaudeista Ruokavirastoon. Ilmoitus tehdään keskitetysti koko toiminta-alueelta.

Helposti leviävästä, vaarallisesta tai uudesta vakavasta A-luokan eläintaudista ilmoitetaan Ruokavirastoon välittömästi, myös päivystysaikana. Valvottavista ja asetuksen 325/2021 5 § luetelluista eläintaudeista ilmoitetaan seuraavana arkipäivänä. Jos kaupungineläinlääkäri epäilee zoonoosia, hän ilmoittaa asiasta tarvittaessa myös ympäristöpäällikölle, joka välittää tiedon edelleen epidemiatyöryhmälle.

Eläinlääkärin on ilmoitettava vastustettavan eläintaudin epäilystä tai todetusta taudista viipymättä Ruokavirastoon. Helposti leviävästä, vaarallisesta ja uudesta vakavasta eläintaudista on ilmoitettava välittömästi, myös päivystysaikana. Valvottavista ja MMM:n

asetuksessa 1010/2013 luetelluista eläintaudeista on ilmoitettava seuraavana arkipäivänä. Muista ilmoitettavista eläintaudeista ilmoitetaan vain kuukausiyhteenvedossa. Eläintautiepäilyissä kaupungineläinlääkäri toimii Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti ja ilmoittaa epäilystä myös muille alueen eläinlääkäreille. Tietyissä tapauksissa ilmoitetaan myös epidemiaselvitystyöryhmiin kuuluville tartuntatautihoitajille ja/tai -lääkäreille.

Haminan, Virolahden ja Miehikkälän epidemiatyöryhmässä eläinlääkintähuoltoa edustaa Virolahdella työskentelevä kaupungineläinlääkäri.

5.4.4. Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta

Eläintautilain 441/2013 mukaan terveysvalvontaohjelmat jaotellaan pakolliseen ja vapaaehtoiseen terveysvalvontaan. Kaupungineläinlääkärin on tehtävä pitopaikoissa, joita pakollinen terveysvalvonta koskee, säännöllisesti ja taudin valvomiseksi tarkoituksenmukaisin väliajoin tarkastuksia, näytteidenottoa tai näytteidenoton seurantaa. Tilakäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveysluokituksesta tai eläinmäärästä. Vapaaehtoiseen terveysvalvontaan sitoutuneen toimijan voi teettää eläimille säännöllisiä terveystarkastuksia ja näytteenottoa.

Valvonta-alueella on kaksi kalankasvattamoa, joiden pakollisesta virustautivalvonnasta vastaa Virolahdella työskentelevä kaupungineläinlääkäri.

Pakollinen salmonellavalvonta koskee siipikarjatiloja, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja sekä raakamaitoa tuottavia nautatiloja. Valvonta-alueella ei ole tiedossa siipikarjatiloja, joita pakollinen salmonellavalvonta koskee, ei uudistuseläimiä tuottavia sikaloita eikä sellaisia maatiloja, jotka myyvät raakamaitoa > 2500 kg vuodessa. Vapaaehtoiseen terveysvalvontaan (lampaiden ja vuohien maedi-visna) kuuluvia tiloja on neljä. Tarkastukset tiloille tekevät ja kyseisten tilojen valvonnasta vastaavat kyseisiä tiloja hoitavat eläinlääkärit.

Terveysvalvontaan liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Tilakäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveysluokituksesta. Pitopaikkojen on erikseen liityttävä vapaaehtoiseen terveysvalvontaan aluehallintovirastolle lähettämällään ilmoituksella. Aluehallintovirasto antaa vapaaehtoiseen terveysvalvontaan kuuluvalle pitopaikalle terveysluokitusta koskevan päätöksen. Pakolliseen terveysvalvontaan kuuluville pitopaikoille ei anneta terveysluokitusta.

Kunta sisällyttää omaan suunnitelmaansa pitopaikkojen terveysluokitukseen liittyvät tilakäynnit ja suunnittelee niiden toteutuksen. Salmonellavalvontaohjelman osalta kunta seuraa toimijan toteuttaman näytteenoton säädöstenmukaisuutta ja hallinnoi parvista toimitettuja saapumisilmoituksia sekä huolehtii omalta osaltaan pakolliseen terveysvalvontaan liittyvien tilakäyntien toteutumisesta. Kunta välittää terveysvalvonnasta saadut tiedot aluehallintovirastolle.

Terveysvalvonnan tarkat kuvaukset löytyvät eläinlääkintälainsäädännöstä tautikohtaisesti. Toimija vastaa vapaaehtoisen terveysvalvonnan kustannuksista.

Kaupungineläinlääkäri ottaa valvontakäynneillään viranomaisnäytteet ja laatii kirjallisen tarkastuskertomuksen. Tilallinen on itse vastuussa ohjelmanmukaisesta näytteenotosta ja kaupungineläinlääkärin kutsumisesta paikalle. Tarvittaessa kunkin kunnan kaupungineläinlääkäri vastaa vapaaehtoisten terveysvalvontaohjelmien näytteenotoista. Jos terveysvalvontaohjelmaa ei pitopaikassa ole noudatettu säädösten mukaan, antaa kaupungineläinlääkäri määräyksen puutteiden korjaamiseksi.

Valvontaan liittyvät asiakirjat säilytetään eläinlääkärin vastaanotolla ja Haminan kaupungin Eläinlääkintähuolto-verkkokansiossa.

5.4.5 Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta

Kaupungineläinlääkäri tekee tarkastukset ja suorittaa näytteenoton Ruokaviraston ohjeistamalla tavalla. Tarkastusten yhteydessä havainnoidaan laitoksen riskejä saada tai levittää eläintauteja ja nämä riskit raportoidaan Ruokavirastolle tarkastuskertomuksessa.

Tarkastusten tarkoituksena on havainnoida eläimiä ja etsiä tarttuvien kala- tai raputautien oireita. Olennainen osa tarkastusta on kirjanpitoon ja laitoksen omavalvonnan kuvaukseen perehtyminen. Laitosten omavalvonta tarkastetaan ja sitä pyritään kehittämään yhdessä toimijoiden kanssa.

Virolahden kunnan alueella on kuusi verkkoallaskasvattamoa sekä yksi kalankasvatuslaitos. Verkkoallaskasvattamot sijaitsevat merialueella alle 5 kilometrin päässä perkaamosta, mikä lisää laitoksen riskiä saada tai levittää tauteja.

Kalankasvattamot tarkastetaan ja kasvattamoista otetaan näytteet valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti.

Alueen ruokakalalaitoksista otetaan vuosittain vierasainenäytteitä Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Näytteet ottaa Virolahdella työskentelevä kaupungineläinlääkäri, joka ei vastaa kalojen terveydenhuollosta. VHS tutkitaan merialueen ruokakalalaitoksista joka toinen vuosi. Alueelta ei ole viety eikä tuotu eläviä kaloja tai mätiä ulkomaille. Eläinlääkäri tarkastaa laitoksen tarkastuksella omavalvonnan kuvauksen.

Paikalliset vesiviljelyalueen riskit ovat mahdolliset onnettomuudet öljynkuljetuksessa, teollisuuden ja asutuksen päästöt merialueella sekä VHS:n (kalojen tarttuva verenvuotoseptikemia) leviäminen merialueella.

5.4.6 Muu eläintautivalvonta

Toiminta-alueella ei ole tällä hetkellä kyyhkyslakkoja tai eläinten keinollisen lisääntymisen toimipisteit, eikä siten myöskään näiden valvontaa.

Ruokavirasto pyytää vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan esim. lintuinfluenssan varalta. Näytteenotosta vastaavat tarvittaessa valvontaeläinlääkärit.

5.5 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Ruokavirasto laatii vuosittain kansallisen sivutuotevalvontasuunnitelman riskinarviointiin perustuen ja kunta valvoo suunnitelman mukaan hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita sekä osaa Ruokaviraston hyväksymistä laitoksista.

Tällä hetkellä valvonta-alueella ei sijaitse polttolaitoksia tai käsittelylaitoksia.

Valvonta-alueella on neljä elintarvikelain mukaista hyväksyttyä elintarvikehuoneistoa, joissa voi syntyä sivutuotelainsäädännön mukaisia sivutuotteita. Näiden laitosten valvonnasta vastaa hygieenikkoeläinlääkäri ja sivutuotevalvontaa tehdään laitoksissa suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan tarkastusten yhteydessä.

5.5.1 Sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa eli haaskakäyttö

Haaskanpito on toimintaa, jolla eläimiä houkutellaan ravinnon avulla ruokintapaikalle ja jonka tarkoituksena on valokuvata, katsella tai metsästää eläimiä. Haaskaa voidaan pitää myös yksinomaan eläinten ruokintatarkoituksessa, esimerkiksi uhanalaisten petolintujen kohdalla.

Rekisteröityjä haaskapaikkoja on valvonta-alueella kuusi. Valvottavat kohteet valitaan Ruokaviraston valvontasuunnitelman perusteella ja riskiperusteisesti. Haaskapaikkojen valvonnasta vastaavat valvontaeläinlääkärit.

Mikäli eläinlääkärille tulee ilmoitus kielletystä haaska-aineksesta esim. vasikka, toimijaa kielletään käyttämästä ko. ainesta haaskana. Haaskanpitopaikka voidaan myös tarvittaessa tarkastaa ja jos lakia on rikottu ilmoitetaan asiasta myös poliisille.

5.5.2 Sivutuotteiden hautaaminen

Valvonta-alue kuuluu nautojen, lampaiden, vuohien, biisonien, sikojen ja siipikarjan raatojen keräilyalueeseen. Keräilyalueella edellä mainittujen eläinten raatojen hautaaminen on kielletty.

Eläinperäisten sivutuotteiden valvontaa tehdään muun tilalla tapahtuvan valvonnan yhteydessä tai jos tulee epäily tai ilmoitus väärinkäytöksestä. Myös Ruokaviraston sivutuotevalvontasuunnitelman mukaisesti voidaan kohdentaa valvontaa. Ruokavirastosta saatavan haudattujen ja kotiteurastettujen nautojen listan perusteella kaupungineläinlääkärit voivat kohdentaa valvontaa sellaisiin tiloihin, joiden epäillään hautaavan sivutuotteita. Valvontaeläinlääkäri tekee tarkastuksen, mikäli luvattomista sivutuotteiden hävittämisestä tai hautaamisesta tulee ilmoituksia ja tarvittaessa ilmoittaa asiasta eteenpäin poliisille, jos hävittämisessä tai hautaamisessa on rikottu lakia.

Hevoset ja kuolleet lemmikkieläimet voidaan haudata. Hautaaminen ei saa aiheuttaa vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle, eikä ruhoa saa haudata pohjavesialueelle. Lisäksi on otettava huomioon ympäristö- ja terveydensuojelulainsäädäntö.

Haminan kaupunginalueella on lemmikkieläinten hautausmaa, Pampyölissä, Harun tienvarrella. Hautapaikan lunastus ja maksu suoritetaan Haminan kaupungin asiakaspalvelupisteeseen Raatihuoneentori 1.

5.6 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti

Kaupunginneläinlääkärit valvovat virka-alueellaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista Ruokaviraston ja ELY-keskuksen ohella.

Kaupungineläinlääkärit tarkastavat myös eläinten merkintää muiden tilakäyntien yhteydessä ja kehottavat eläintenpitäjää tarvittaessa tekemään tarpeelliset ilmoitukset. Valvontaeläinlääkäri neuvoo myös eläinsuojelukäynneillään asianosaisia eläinten merkinnöistä ja tarvittaessa antaa kehotuksia puutteiden korjaamiseksi. Jos eläinlääkäri toteaa, ettei eläimiä ole merkitty kehotuksesta huolimatta, eläinlääkäri ilmoittaa asiasta valtioneläinlääkärille.

Koirien tunnistusmerkintä- ja rekisteröintipakko tuli voimaan vuoden 2023 alusta. Kaikki koirat on ilmoitettava Ruokaviraston hallinnoimaan koirarekisteriin. Koirien rekisteröintiä valvovat Ruokaviraston ja kuntien virkaeläinlääkärit. Valvontaeläinlääkärit valvovat koirien rekisteröintiä eläinsuojelutarkastusten yhteydessä. Jos rekisteröinnissä ilmenee puutteita, asiassa annetaan kirjallinen kehotus puutteen korjaamiseksi. Kaupungineläinlääkäripraktikot eivät tällä hetkellä valvo koirien rekisteröintiä koirarekisteriin eläinlääkärikäyntien yhteydessä, mutta ohjaavat omistajia rekisteröintiin.

5.7 Sisämarkkinakauppa, vienti- ja tuontivalvonta

Tässä yhteydessä käsitellään vain elävien eläinten sekä eläimistä saatavien tuotteiden (pois lukien elintarvikkeet) sisämarkkinakauppaa, vientiä ja tuontia.

5.7.1 Sisämarkkinakauppa

Sisämarkkinakauppaan liittyviä tarkastuksia tehdään tarvittaessa Ruokaviraston määräyksestä. Toimenpiteisiin tulee ryhtyä myös aina, mikäli epäillään alueella olevan laittomasti tuotuja eriä. Näitä tarkastuksia hoitavat tarpeen mukaan kaikki kaupungineläinlääkärit.

Tiettyjä tuotteita tai eläimiä valtiosta toiseen siirtävien toimijoiden on haettava Ruokavirastosta suostumusta tai lupaa. Ruokavirasto ilmoittaa tapauskohtaisesti suostumuksista ja luvista ohjeineen kaupungineläinlääkäreille. Mikäli kaupungineläinlääkäri epäilee tai toteaa jonkin laittomasti tuodun erän, ottaa hän yhteyttä Ruokavirastoon. Jatkotoimenpiteet suunnitellaan yhdessä valtioneläinlääkärin

kanssa. Sisämarkkinaviennissä viejä pyytää kaupungineläinlääkäriä suorittamaan eläimelle terveystarkastuksen, josta tehdään todistus TRACES-järjestelmään.

5.7.2 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Viejä pyytää kaupungineläinlääkäriltä tarkastusta ja selvittää vientiehdot. Viejän on varmistettava, että viennin kohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät ja vastaa toimenpiteiden kustannuksista.

5.7.3 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

EU:n ulkopuolelta tuotavat eläimet ja niistä saatavat tuotteet saapuvat maahan eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta. Ruokavirasto vastaa eläinlääkinnällisistä rajatarkastuksista ko. asemilla. Kaupungineläinlääkäri voi pyynnöstä, epäilystä tai omasta aloitteestaan tehdä eläimen, tuote-erän ja tuontiasiakirjojen tarkastuksen, jos on syytä olettaa, että paikkakunnalle on tuotu eläin tai tuote-erä laittomasti. Tilanteen mukaan otetaan yhteyttä Ruokavirastoon, joka tekee mahdollisen hallintopäätöksen asiassa. Ruokavirasto voi myös pyytää kaupungineläinlääkäriä suorittamaan tietyn eläimen tai erän tarkastuksen.

5.8 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinsuojelulain (247/1996) ja laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta sekä edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua kaikissa olosuhteissa.

5.8.1 Eläinsuojeluvalvonta

Valvonta-alueella eläinten hyvinvointia valvoo ja eläinsuojelutarkastuksia tekee ilmoitusten ja epäilyjen perusteella virka-aikana kaksi valvontaeläinlääkäriä ja tarvittaessa kaupungineläinlääkärit. Tarkastukset tehdään parityönä. Joskus valvontaeläinlääkärin työparina voi olla myös terveystarkastaja, poliisi, valtioneläinlääkäri tai muu, esim. meijerin tuotantoneuvoja. Hankalissa tapauksissa tai esteettömyystapauksissa pyydetään apua poliisilta ja valtioneläinlääkäreiltä. Molempien valvontaeläinlääkärien ollessa poissa kaupungineläinlääkärit ja poliisi hoitavat akuutit eläinsuojelutapaukset. Sijaistuskäytännöistä sovitaan erikseen. Päivystysaikana kiireelliset eläinsuojelutapaukset hoitaa päivystävä eläinlääkäri tai poliisi.

Eläinsuojelutarkastukset suoritetaan pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Viranhaltijalla on oikeus tarkastuksen suorittamiseen myös kotirauhan piirissä olevissa tiloissa, mikäli viranhaltijalla on syytä epäillä eläinten hyvinvointilakia tai sen nojalla annettuja säädöksiä rikotun. Annetun määräajan jälkeen tehdään uusintatarkastus, jossa valvotaan, onko annettuja määräyksiä noudatettu määräajassa. Jos omistaja ei noudata määräyksiä tai havaitut puutteet ovat toistuvia tai erityisen vakavia, asiasta voidaan tehdä tutkintapyyntö poliisille.

Tarkastuskäynneistä tehdään tarkastuspöytäkirja. Tarkastuspöytäkirja jaetaan asianomaiselle, tarkastuksen tekijälle, valtioneläinlääkärille sekä tapauskohtaisesti

poliisille. Pöytäkirjat säilytetään valvontaeläinlääkärin työhuoneessa sekä tallennetaan Haminan kaupungin Eläinsuojelu-verkkokansiossa.

Jos tilanne on akuutti ja tilanne tuottaa vakavaa vaaraa eläinten hyvinvoinnille, eläimille voidaan tarvittaessa eläinten hyvinvointilain 97 §:n mukaisena kiiretoimenpiteenä järjestää väliaikainen hoitopaikka muualta, hankkia eläinlääkärin hoitoa tai eläin voidaan lopettaa tai myydä tapauksesta riippuen (eläinten hyvinvointilaki 98 §). Väliaikaisesta hoidosta tehdään aina hoitosopimus eläinhoitolan kanssa. Pieneläimet toimitetaan Etelä-Kymenlaakson Eläinsuojeluyhdistykselle hoitoon tai muulle eläinsuojeluyhdistykselle. Hevosille ja muille eläimille on järjestetty erikseen tilat tarvittaessa yhteistyötahojen avulla.

Tarkastuksilla havaituille epäkohdille annetaan yleensä aina määräaika, minkä aikana asianomaista pyydetään korjaamaan epäkohdat. Eläinsuojelullisten kiireellisten syiden, eläinsuojelulain 44 §:n mukaisesti, tarvittaessa voidaan ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin. Tällöin eläin sijoitetaan väliaikaishoitoon tai sille järjestetään hoitaja ja huolehditaan eläimen hyvinvoinnin kannalta välttämättömistä asioista. Mikäli tämä ei ole mahdollista voidaan eläin joko myydä, lopettaa tai toimittaa teurastettavaksi.

5.8.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan tarkastukset

Eläinten hyvinvointilain mukaan voidaan tarkastuksia tehdä ilman epäilyä sellaisiin paikkoihin, joiden tulee tehdä toiminnastaan ilmoitus tai hakea toiminnalleen lupa Ruokavirastolta. Tällaisia kohteita ovat mm. suuret kennelit, ravi- ja ratsastustallit, eläinkaupat, riistaeläintarhat, kotieläinpihat, pieneläinhoitolat sekä paikat joissa harjoitetaan eläinten lopetustoimintaa. Toiminta-alueella ilmoitustenvaraisten kohteiden valvonnasta vastaavat valvontaeläinlääkärit. Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) mukaan tavoitteena on tarkastaa tällaiset kohteet kerran vuodessa. Valvonta-alueella tähän tarkastustiheyteen ei olla päästy, koska epäilyyn perustuvat tarkastukset ja Afrikkalaisen sikaruton torjuntatyö vievät suurimman osan valvontaresurssista. Ilmoituksenvaraisia kohteita tarkastetaan jatkossa riskiperusteisesti. Suunnitelmallista tallivalvontaa ja sen yhteydessä tehtävää lääkityskirjanpidon valvontaa on vuoden 2026 aikana kohdennettu riskiperusteisesti niihin eläintenpitäjiin, joista on vastaanotettu eläinsuojeluilmoituksia joko hevosista tai eläintenpitäjän muista eläinlajeista.

5.8.3 Eläinkuljetusten valvonta

Elävien eläinten maantie-, rautatie, meri-, sisävesi- ja ilmakuljetuksia valvotaan eläintenkuljetuslain (laki eläinten kuljetuksista 1429/2006) ja eläinkuljetusasetuksen mukaisesti (Neuvoston asetus (EY) N:o 1/2005). Eläimiä pyritään suojelemaan kuljetuksen aikana ja sen yhteydessä vahingoittumiselta, sairastumiselta, kivulta, tuskalta ja kärsimykseltä.

Kaupungineläinlääkärit tarkastavat tarvittaessa pitkien eläinkuljetusten reittisuunnitelmia vientitarkastuksien yhteydessä. Valvontaeläinlääkärit tarkastavat Ruokaviraston pyynnöstä eläinkuljetusajoneuvoja.

5.8.4 Teurastamot ja pienteurastamot

Toiminta-alueella ei ole teurastamoja eikä pienteurastamoja.

5.9 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

5.9.1 Järjestämisvastuuseen kuuluvat palvelut

Uudessa 1.1.2026 voimaan tulleessa eläinlääkintähuoltolaissa kunnan vastuulle on säädetty yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut.

Haminan kaupungin lupavaliokunta on päättänyt 25.11.2025 95§ eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 9 §:n mukaisesta eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuun laajuudesta. Järjestämisvastuu sisältää kaikki eläinlääkintähuoltolain 8 §:ssä listatut toimenpiteet:

1. Yleistutkimus ja terveydentilan arviointi eläinten terveyden todentamiseksi
2. Kissojen ja koirien tunnistusmerkintä
3. Eläinterveyskäynnit, joista säädetään tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta ("eläinterveyssäännöstö") annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 25 artiklassa, sekä elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelmat
4. Rokotus
5. Loisten häätöön ja ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet
6. Suun terveydenhuoltoon liittyvät välttämättömät perustoimenpiteet tai, jos se on toimenpiteen laajuus tai vaativuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista, jatkohoitoon lähettäminen
7. Sarvien ja sarven aiheiden poistaminen naudoilta ja vuohilta
8. Lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sekä lisääntymisongelmien hoito elintarviketuotantoa varten pidettäville naudoille, sioille, lampaille, vuohille ja poroille
9. Kastraatio naudalle, sialle, lampaalle, vuohelle, porolle, koiralle ja kissalle sekä sterilisaatio kissalle
10. Sairaan eläimen kliininen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi, tavanomaisten näytteiden ottaminen ja pikatestaus tai toimittaminen laboratoriotutkimuksiin eläimen sairauden syyn selvittämiseksi sekä tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkotutkimuksiin
11. Sairaalle elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettävälle eläimelle tarvittava hoito, jota on mahdollista antaa eläimen pitopaikassa ja johon kuuluu myös nautaeläimen juoksutusmahaleikkaus
12. Perustasoinen ensiapuluonteinen hoito, jota tarvitaan muulle kuin 11 kohdassa tarkoitetulle eläimelle, johon kuuluvat ruoansulatuskanavan ja virtsateiden häiriöiden konservatiivinen hoito, tulehdus- ja kiputilojen hoito, sokin hoito,

metabolisten häiriöiden hoito, haavojen ompelu, muu vastaava enintään vähäisiä kirurgisia toimenpiteitä sisältävä hoito, tavanomaisimpien pienten kotieläinten luunmurtumien immobilisaatio sekä hoitoon liittyvä välttämätön jatkokäsittely tai lääkehoito ja tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkohoitoon
13. Synnytysapu, johon kuuluvat keisarileikkauksista nautojen, lampaiden, vuohien ja kissojen keisarileikkaus
14. Eläimen lopetus

Palvelutarpeen arvioinnin perusteella on tarkoituksenmukaista järjestää edelleen eläinlääkintähuollon järjestämisvastuulle kuuluvat palvelut omana tuotantona. Haminan kaupungin eläinlääkintähuollon toimialueella ei ole sellaisia yksityisiä eläinlääkäripalvelujen tarjoajia, jotka olisivat kykeneviä ja halukkaita tuottamaan kaikki järjestämisvastuun piiriin kuuluvat palvelut sopimukseen perustuen.

5.9.2 Täydentävät palvelut

Haminan kaupungin eläinlääkintähuolto voi tarjota Haminan, Pyhtään ja Virolahden vastaanotoilla vähäisessä määrin eläinlääkintähuoltolain 17 § mukaisia täydentäviä palveluita käytössä olevien resurssien, vastaanoton varustetason ja eläinlääkärin perustutkinnon antamien rajojen sisällä sekä päivystys- että virka-aikana, jos se kyseiselle potilaalle on tapauksessa tarkoituksenmukaista. Täydentävät palvelut hinnoitellaan markkinaperusteisestii, ja asiakkaalta peritään todellisten kulujen mukainen maksu.

Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 17 §:n mukaisina täydentävinä palveluina voidaan tarjota Haminan kaupungin Lupavaliokunnan 25.11.2025 95§ päätöksellä

1. Kuvantamistutkimus tilanteissa, joissa eläimen asianmukainen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi sitä edellyttää.
2. Leikkaushoito henkeä uhkaavissa hätätilanteissa, kuten esim. keisarinleikkaus koirille.
3. Perustasoinen sairauden hoito myös muille kuin tuotantoeläimille sekä leikkaushoito myös muissa kuin henkeä uhkaavissa tilanteissa silloin, kun leikkauksen suorittaminen ei vaadi erikoistason osaamista. Tällainen on esimerkiksi koiran sterilisaatioleikkaus.
4. Hevosten ja koirien kuvantamalla tehdyt tiineystarkastukset

Pieneläimiä ohjautuu toimialueella ja lähiseudulla toimiville pieneläinklinikoille ja erikoissairaanhoitoa tarvitsevissa tapauksissa sekä päivystysaikaan Kouvolan eläinsairaalaan tai Helsingin alueen eläinsairaaloihin. Yliopistollinen eläinsairaala Helsingissä ottaa vastaan lähetepotilaita ja päivystävät yksityiset vastaanotot (esim. eläinsairaala Aisti ja Evidensia Tammisto, molemmat Vantaalla) ottavat potilaita vastaan myös ilman lähetettä.

Leikkaushoitoa tai vaativaa jatkohoitoa tarvitsevat tuotantoeläimet voidaan lähettää Mäntsälään Saaren Klinikalle. Lähialueella toimii useampia hevosklinikoita (Kouvola, Porvoo, Hyvinkää, Helsinki) sekä kiertäviä hevoseläinlääkäreitä.

5.9.3 Peruseläinlääkäripalvelu

Eläinlääkäreiden ajanvarausaika on arkisin klo 8–16. Virka-aikana puhelinneuvontaan osallistuvat kaupungineläinlääkärit ja Haminassa myös eläintenhoitaja. Ajanvaraus ja eläinlääkäreiden puhelinaika on arkisin klo 8–9, jonka jälkeen puhelut menevät vastaajaan. Kiireellisissä asioissa asiakas voi jättää vastaajaan soittopyynnön. Vastaajaviestit tarkistetaan vähintään puolen tunnin välein. Haminan ja Virolahden vastaanotoilla on käytössä nettiajanvaraus, jossa on varattavissa osa pieneläinten toimenpiteistä. Päivystysaikaan puhelinneuvontaa antaa päivystävä kaupungineläinlääkäri maksullisessa palvelunumerossa. Kaikki praktikkoeläinlääkärit hoitavat järjestämisvastuuseen kuuluvia tehtäviä kaikille eläinlajeille. Toiminta-alueella tuotantoeläinten hoito on järjestetty valtaosin kaupungineläinlääkäreiden toimesta. Kaupungineläinlääkärit hoitavat niin kiireettömät ajanvaraukset kuin kiiretapaukset. Joskus on peruutettava ajanvarauspotilaita, jos tulee kiireellinen sairasmatka.

5.9.4 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Tuotantoeläinten terveydenhuollon tavoitteena on, että terveydenhuollon piiriin kuuluvilla tiloilla eläimet voivat hyvin, lääkkeiden käyttö on hallittua eikä lääkkeitä käytetä korjaamaan olosuhdeongelmia. Terveydenhuoltokäynnillä eläinlääkäri havainnoi eläinten olosuhteet ja terveydentilan. Lisäksi merkittävimmät eläinten hoitorutiinit ja tuotannon kannalta kriittiset pisteet käydään läpi. Terveydenhuoltokäynnillä käydään läpi terveydenhuoltosuunnitelman toteutuminen, tilan lääkekirjanpito ja kirjanpito eläinten poistojen ja sairastuvuuden syistä. Lisäksi käydään läpi tuotantotilan toimet tarttuvilta eläintaudeilta suojautumiseksi.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan on järjestettävä hyötyeläimille valtakunnallisten terveydenhuolto-ohjelmien mukaiset palvelut. Tällä hetkellä tällaiset terveydenhuolto-ohjelmat ovat olemassa naudoille ja sioille (Naseva ja Sikava). Terveydenhuoltokäynnit on pystytty hoitamaan kysyntää vastaavasti. Osalla tiloista on terveydenhuoltosopimus yksityisen eläinlääkärin kanssa.

5.9.5 Kiireellinen eläinlääkärinapu

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan on järjestettävä kaikkien alueellaan olevien kotieläinten kiireellinen eläinlääkärinapu sekä tarvittaessa eläimen lopetus kaikkina vuorokaudenaikoina. Päivystysalueella on lain mukaan oltava keskitetty yhteydenottopalvelu. Päivystys on jaettu kuuden eläinlääkärin kesken. Tarvittaessa pyritään ostamaan päivystyspalvelua ulkopuolisilta eläinlääkäreiltä, jotta päivystystyön kuormitus ei kasva liialliseksi. Arkisin klo 8–16 välillä kaikki kaupungineläinlääkärit hoitavat kiireellisiä potilaita. Haminan vastaanotolla ajanvarausjärjestelmään varataan erikseen akuuttipotilaille aikaa.

Arkisin klo 15–08 ja viikonloppuisin koko alueella päivystää yksi eläinlääkäri, joka hoitaa sekä suur- että pieneläimet. Päivystysaikaan eläinten omistajat ottavat yhteyttä yhteen

maksulliseen puhelinnumeroon, jonka kautta puhelut yhdistyvät kulloinkin päivystysvuorossa olevalle eläinlääkärille. Päivystysvuorot jaetaan kulloinkin töissä olevien praktikkojen kesken tai päivystyksen tekee ulkopuolinen päivystäjä. Alueella ei ole eriytettyä pien- ja suureläinpäivystystä. Alueen koon ja eläintiheyden huomioon ottaen eriytetty päivystys ei ole järkevä vaihtoehto toiminta-alueella. Eläinlääkärit hoitavat päivystyspotilaat kiireellisyysjärjestyksessä ja he ovat tavoitettavissa päivystysaikana puhelimitse kohtuullisessa ajassa maantieteelliset etäisyydet huomioon ottaen. Suureläimet hoidetaan tuotantotiloilla ja pieneläimet hoidetaan kulloinkin päivystysvuorossa olevan eläinlääkärin vastaanotolla.

Jatkohoitoa vaativia pieneläinpotilaita on lähetetty Kouvolan eläinsairaalaan, Helsingin yliopistolliseen pieneläinsairaalaan ja Evidensia Tammistoon tai Eläinsairaala Aistiin. Hevosia voidaan lähettää eteenpäin Helsingin yliopistolliseen hevossairaalaan.

Kunnalle ei ole velvollisuutta järjestää päivystystä virkatehtävien hoitoa varten. Mikäli kunnassa ei ole päivystävää virkaeläinlääkäriä, on eläinsuojelulain nojalla toimivaltainen viranomainen poliisi. Päivystys helposti leviävien eläintautien varalta on valtakunnallinen valtioneläinlääkäripäivystys. Kaksi valtioneläinlääkäriä päivystää aina samanaikaisesti ja kummankin toimialueena on koko Suomi. Kulloinkin päivystävän valtioneläinlääkärin saa tietää Ruokaviraston puhelinvastaajasta numerosta 029 530 4340.

5.9.6 Saatavuus

Suurin osa potilaista hoidetaan ajanvarausperusteisesti. Kiireelliset potilaat pystytään hoitamaan siirtämällä tarpeen mukaan ajanvarauspotilaita muille eläinlääkäreille. Tämä parantaa eläinlääkäripalvelun laatua ja auttaa eläinlääkäreiden työssäjaksamisessa. Eläinlääkäripalveluiden saatavuus toteutuu Haminan ympäristöhuollon toiminta-alueella vähintään EHO:n vaatimusten mukaisesti. Kiireetön vastaanottoaika järjestyy pääsääntöisesti alle viikossa. Jonotusajat leikkauksiin vastaavat EHO:ssa määriteltyjä. Kiireettömät terveydenhuoltokäynnit järjestyvät pääasiallisesti 1–2 viikon sisällä yhteydenotosta. Haminan, Kotkan, Miehikkälän, Pyhtään ja Virolahden alueella välimatkat eivät ole pitkiä, eläintilat sijaitsevat noin 50 kilometrin etäisyydellä toisistaan. Kiireelliset eläinlääkärinavun resurssit pyritään järjestämään kolmen tunnin sisällä 90 %:ssa yhteydenotosta.

5.9.7 Laatu

Kaupungin on pyrittävä seuraamaan eläinlääkäripalvelujen saatavuutta säännöllisesti toteutettavien asiakaskyselyjen avulla. Päivystysalueen laajentuessa on tehty asiakkaille tyytyväisyyskysely päivystyksen toimivuudesta. Tämän jälkeen yhteistoiminta-alueella ei ole toteutettu tällaisia kyselyjä.

Asiakaspalautteen, mahdollisten valitusten ja mahdollisten AVI:n tarkastusten ja auditointien perusteella kunnan on suunnitelmaa päivittäessään huomioitava kehittämistä vaativat seikat.

Eläinlääkintähuoltoa koskevat mahdolliset asiakasvalitukset ja korvauspyynnöt ohjataan vastaavalle eläinlääkärille tai ympäristöpäällikölle. Valitukset pyydetään aina toimittamaan kirjallisena. Tarvittaessa voidaan pyytää myös lausunto Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnasta. Haminan, Miehikkälän ja Virolahden eläinlääkärien vakuutukset ovat Novum Oy:ssä. Haminan kaupungilla on julkisyhteisön vastuuvakuutus. Vakuutusmäärä on 2,0 miljoonaa euroa.

Asiakaspalautteen, mahdollisten valitusten ja mahdollisten Ruokaviraston tarkastusten ja auditointien perusteella suunnitellaan kehittämistarpeet ja kirjataan ne suunnitelmaan päivitysten yhteydessä.

Resurssien riittävyyden arvioimiseksi kunta ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä. Tilastosta pitää ilmetä vuositasolla ainakin sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Tilasto saadaan potilasohjelmasta ja tallennetaan vuosittain VYHA:aan.

5.9.8 Toimitilat ja välineet

Eläinlääkintähuoltolaki edellyttää kuntaa järjestämään eläinlääkäripalveluja varten tarpeelliset toimitilat ja työvälineet, jos kunta tuottaa nämä palvelut itse kokonaan tai osittain.

Haminan ympäristöhuollolla on kolme eläinlääkärinvastaanottoa

- Haminan vastaanotto, Rimamöljänkatu 4, 49400 Hamina - kolme eläinlääkäriä ja eläintenhoitaja
- Pyhtään vastaanotto, Alatie 108 E, 49200 Pyhtää - kaksi eläinlääkäriä
- Virolahden vastaanotto, Mäkitie 1 B - yksi eläinlääkäri

Alueen eläinlääkäreiden vastaanottotiloissa on kylmä- ja kuivasäilytystilat lääkkeille, lukittavat tilat huumausaineille, toimenpidehuoneet, leikkaussali, laboratoriotila, odotustila ja yhden auton autotalli. Haminassa on lisäksi röntgenhuone ja erillinen toimenpidehuone hammastoimenpiteisiin. Haminassa ja Pyhtäällä on lisäksi heräämötila anestesiapotilaille.

Kaikilla vastaanotoilla on henkilökunnalle sosiaalitilat peseytymis- ja lepotiloineen sekä asuintilat sijaisille ja lämpimät autotallit päivystävää eläinlääkäriä varten.

Haminan kaupunki huolehtii Haminan toimitilan, Kotkan kaupunki Pyhtään toimitilan ja Virolahden kunta Virolahden toimitilan toimitilojen päivittäisestä siivouksesta ja kunnossapidosta sekä jätehuollosta yhteistyösopimusten mukaisesti. Jätehuoltoon sisältyy vanhentuneiden lääkkeiden sekä käytettyjen ruiskujen, neulojen ym. hävittäminen. Tiloihin on järjestettävä asianmukainen vartiointi, murtosuojaus ja hälytysjärjestelmät.

Kaupungineläinlääkäreiden vastaanotoilla on eläinvaaka, säädettävät toimenpide- ja leikkauspöydät, tutkimusvalaisimet, happigeneraattorit, ultraäänihammaskivenpoistolaitteet, ultraäänilaitteet sekä lisäksi erilaisia

tutkimusvälineitä ja instrumentteja. Haminassa on käytössä inhalaatioanestesialaitteisto, peruspraktiikkaan tarkoitettu röntgenlaitteisto, Pyhtäällä ja Haminassa lisäksi verinäyteanalysaattorit. Eläinlääkäreillä on osaksi itse hankittuja tutkimusvälineitä. Haminan kaupunki järjestää toimialueen eläinlääkäreille tietokoneet ja puhelimet.

Suojavaatteet ja -jalkineet sekä erityisvarustus tarttuvien eläintautien ja zoonoosien varalta näytteenotto- ja pakkaustarvikkeineen kuuluvat varustukseen.

Suureläinpraktiikan varusteisiin kuuluvat ultraäänilaite rektaalianturilla, hammasvälineet ja astutusliinat, pulttipistooli sekä kaikki normaalit synnytysapuun sekä peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkärinavun edellyttämään kirurgiaan tarvittavat instrumentit.

Asianmukaiset pesu- ja kuivaustilat instrumenteille, suurillekin praktiikkavarusteille ja suojavaatteille ovat välttämättömät. Instrumenttien pesun ja desinfioinnin sekä työvaatteiden pesun hoitaa Haminassa avustaja ja muissa toimipisteissä eläinlääkärit itse. Kaikilla vastaanotoilla on pesukone käytössä, Haminan vastaanotolla on käytettävissä myös kuivausrumpu.

5.9.9 Ostopalvelut

Tällä hetkellä eläinlääkintähuollossa ei ole käytössä ostopalveluja.

5.9.10 Laboratoriopalvelut

Toiminta-alueen maitonäytteet lähetetään tiloilta maitoauton mukana meijerin laboratorioon. Maitonäytteitä ei pääsääntöisesti tutkita vastaanotoilla, maitotilalliset tai eläinlääkäri voivat myös lähettää maitonäytteet Movet Oy:n laboratorioon tutkittavaksi. Veri-, kudos- ja erite-, ym. näytteet lähetetään tapauksesta riippuen joko Ruokavirastoon tai varsinkin pieneläinten osalta yksityisiin laboratorioihin, esimerkiksi Vetlab, Movet ja Patovet. Ruokavirastoon lähetettävät kokonaiset raadot lähetetään Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti joko Postin, Matkahuollon tai kuriiripalvelun kautta. Omistaja voi myös viedä itse näytteet Ruokavirastoon. Tartuntavaarallisen materiaalin lähettämisessä noudatetaan Ruokaviraston ohjeita. Näytteet ottanut eläinlääkäri huolehtii itse näytteiden lähettämisestä. Näytteitä lähetetään satunnaisesti myös Oulun laboratorioon. Kaupungineläinlääkärit tutkivat itse iho- ja korvanäytteitä. Ulostenäytteet lähetetään ulkopuoliseen laboratorioon (Ruokavirasto, Movet, Idexx) tutkimustyypistä riippuen. Raadonavausnäytteet lähetetään Ruokavirastoon postitse. Tartuntavaarallisten näytteiden lähettämisessä noudatetaan Ruokaviraston ohjeita.

5.10 Suunnitelmien arviointi ja toteutumisen valvonta

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma on nähtävillä Haminan kaupungin internetsivuilla, jonne kuntien sivuilta on linkit ja vireilläolosta ilmoitetaan kuntien ilmoitustauluilla.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma päivitetään jatkossa vuosittain ja toimitetaan aluehallintovirastoon aina, kun sitä on tarkistettu. Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain Haminan kaupungin lupavaliokunnassa ja arviointi lähetetään Ruokavirastoon muiden valvontasuunnitelmien toteutumisen yhteydessä.

5.11 Toiminnan kehittäminen

- Eläinlääkäreiden tehtävänkuvien päivittäminen ja tarkemmasta vastuunjaosta sopiminen
- Yhden eläinlääkärin viran muuttaminen eläintenhoitajan toimeksi ja sen täyttäminen
- Vastaanottojen hallinnoinnista ja huollosta päättäminen
- Eläinsuojeluilmoituksia varten lomake kaupungin sivuille, joka laskisi eläinsuojeluilmoitusten tekemisen kynnystä
- Asiakaspalautteen kerääminen
- Eläinlääkintäpalvelujen tarpeen arviointi

LIITE 1

ELÄINMÄÄRÄT KUNTIEN ALUEELLA

a. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautatilat	**21**
Sikatilat	**0**
Lammas- ja vuohitilat	**6**
Hevostilat	**48**
Siipikarjatilat	**0**
Vesiviljelylaitokset	**10**
Turkistarhat	**0**
Tarhatun riistan tilat	**2**
Mehiläistarhat	**12**
Muut tuotantoeläinyksiköt	**0**
b. Lemmikit	Lkm
Arvio lemmikkien määrästä	**n. 16 000**

ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

a. Terveydenhuoltosopimukset	
Nauta	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	**19**
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kaupungineläinlääkärin kanssa	**16**
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	**90 %**
Siat	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	**0**

Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kaupungineläinlääkärin kanssa	**0**
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista sikatiloista)	**0 %**
Siipikarja	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	**0**
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kaupungineläinlääkärin kanssa	**0**
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista siipikarjatiloista)	**0 %**
Muut terveydenhuoltosopimukset	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	**0**
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kaupungineläinlääkärin kanssa	**0**
Terveydenhuoltotyön resurssitarve (htv)	***1 htv***
b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveydenhuolto)	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	**400**
Sairaskäynnit päivystysaikana	**180**
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	**3100**
Sairaskäynnit päivystysaikana	**670**
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve (htv)	***5,1 htv***

SIVUTUOTEVALVONTA

	Lkm

Haaskanpitäjiksi ilmoittautuneet toimijat	**6**
Ilmoitetut haaskat	**2**
Sivutuotealan laitokset	**0**
Hautaamisilmoitukset	**0**

ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON HENKILÖRESURSSIT

a. Eläinlääkintähuolto	***Htv***
Eläinlääkärit	***6,1***
Eläinlääkäriresurssin tarve yhteensä	***8,1***
Päivystykseen osallistuvien eläinlääkäreiden määrä (lkm)	***6***
b. Muut kuin eläinlääkärit	***Htv***
Eläinhoitaja/avustaja	***1***
Terveystarkastajan tekemä eläinsuojeluvalvonta	***0***
Muut tehtävät	***0,1***
Muut kuin eläinlääkärit yhteensä	***1,1***
Ostopalvelut eläinlääkintähuollossa	
Ostopalveluiden laajuus ja laatu: Ei ostopalvelua	

1 htv = 220 htp